

BOG - NAROD - DOMOVINA

1987

EL FORTIN

1-2

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● **TABOR** je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 000.330.

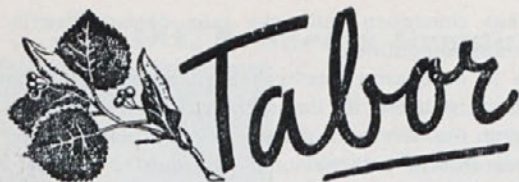
NAROČNINA: A 12.—, Južna Amerika 10 dolarjev, Evropa-Avstralija: 12 dolarjev, ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paket). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — 1686 Hurlingham — Buenos Aires Argentina.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Borba proti rdečemu zlu ni bila nikoli prekinjena. Tako poleti v vročini kot pozimi v snegu in mrazu so slovenski domobranci preganjali rdeče zločince. Ob spominu na svetel zgled naših junakov gre naš boj pod drugačnimi okoliščinami z enako junaškim navdušenjem naprej — do iztrebljenja krvavega komunističnega nasilja s svetih tal naše domovine!

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Enero-Febrero 1987

BUENOS AIRES

Januar-Februar 1987

POR DIOS - PUEBLO - PATRIA!

Una vez más iniciamos un nuevo año de nuestro trabajo. Y una vez más hemos de repetir nuestras anteriores palabras por tratarse de los problemas que, tanto antes como ahora, dominan nuestro diario acontecer.

Todos lo sabemos y lo conocemos: la violencia y la confusión que imperan en la vida cotidiana que nos toca vivir: el futuro mismo de la humanidad está incierto. La humanidad misma se halla dividida en dos frentes diametralmente opuestos, que permanentemente luchan entre sí y hablan de diálogo, de coexistencia pacífica, de distensión, de desarme, etc.

Sabemos, y es totalmente natural, que el agua y el fuego no pueden "coexistir" al mismo tiempo y en el mismo sitio, por más que hablen de coexistencia, diálogo y distensión. Físicamente esto es totalmente imposible y es fácil explicar y entender las causas de este fenómeno.

Dado el caso de coexistencia de los dos frentes ideológicos — la así llamada tercera posición no es otra cosa que el disfraz auxiliar, empleado por uno de los dos frentes — las cosas son mucho más difíciles de explicar y de entender a pesar de que todos somos totalmente conscientes que, las ideas básicamente antagónicas nunca podrán coexistir sin interferencias permanentes, hasta llegar a la victoria absoluta de una de las partes. Y esta lleva automáticamente a la aniquilación de la parte perdedora.

La así llamada sociedad cristiana y no-comunista, llamada libre y que es materialmente rica, está moralmente tan debilitada que ya no puede comprender que el poder del movimiento comunista no existe en la fuerza de la ideología marxista sino en la debilidad ideológica y moral de sus oponentes.

El cristianismo es el oponente natural del marxismo. La máquina propagandista del comunismo ha inventado la frase "marxismo cristiano", y la lanzó entre sus oponentes. Y la sociedad cristiana la ha aceptado, como los troyanos al famoso caballo.

Estamos todavía a tiempo para que esta misma sociedad se de cuenta que, sin la moral fortificada y basada en la religión y en la fe en Dios, nunca podrá resistir eficazmente a la embestida implacable de los rojos que,

infiltrando sus agentes e ideas consiguen cada vez más desmoralizarla y confundirla en sus conceptos fundamentales.

El único camino posible lo enseñaron nuestros heroicos mártires hace más de cuarenta años cuando, siguiendo al llamado de nuestro visionario general Leon Rupnik, opusieron en circunstancias más adversas su resistencia a la embestida del comunismo internacional en nuestra patria lejana clamando:

¡Libres del mundo, uníos! ¡Por Dios — Pueblo — Patria!

ZA BOGA - NAROD - DOMOVINO!

Zopet enkrat pričenjamo novo leto našega dela. In še enkrat več bo mo ponovili naše poprejšnje besede, kajti problemi, ki obvladujejo dnevna dogajanja, so isti danes kot poprej.

Vsi vemo in ju poznamo: nasilstvo in zmedo, ki vladata v vsakdanjem življenju sedanjega časa: bodočnost samega človestva je negotova! Ono samo pa je razdeljeno v dva popolnoma nasprotna tabora, ki se med seboj borita, a govorita o koeksistenci, dialogu, odjugi in razorožitvi.

Vemo tudi, kar je popolnoma naravno, da voda in ogenj ne moreta „koeksistirati“ istočasno na istem prostoru, pa četudi bi govorila o koeksistenci, dialogu, odjugi in razorožitvi. Fizično je to popolnoma nemogoče in niti ni težko razložiti in razumeti vzroke tega pojava.

V slučaju „koeksistence“ obeh ideoloških taborov človeštva — tako imenovana tretja pozicija ni drugo kot pomožna maska uporabljana po enem od obeh taborov — je stvari mnogo težje razložiti in razumeti, čeprav se vsi zavedamo, da popolnoma nasprotni ideje ne morejo soživeti brez stalnih vmešavanj, dokler ena končno ne zmaga. To pa avtomatsko pripelje v uničenje premaganca.

Tako imenovana krščanska in nekomunistična družba, pravijo ji svobodna, je materialno bogata, pa je moralno tako oslajljena, da že ne more razumeti dejstva, da moč komunizma ni v njegovi ideologiji, temveč v ideološki in moralni slabosti njegovih nasprotnikov.

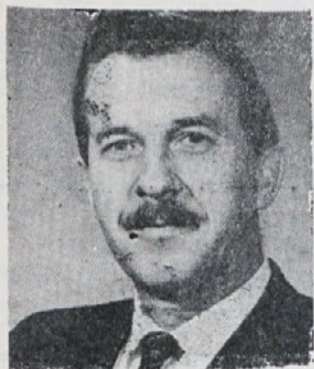
Kršćanstvo je naravni nasprotnik marksizma. Komunistični propagandni stroj je iznašel frazo o „krščanskem marksizmu“ in jo vrgel med svoje nasprotnike. In krščanska družba jo sprejema, kot so Trojanci sprejeli znanega konja.

Še je čas, da ta družba spozna, da brez močne morale, oprte v veri v Boga, se nikdar ne bo mogla uspešno ubraniti neusmiljenega navalu rdečih, ki jo z infiltracijo svojih agentov in idej vsak dan bolj demoralizirajo in jo slabijo v njenih osnovnih konceptih.

Naši junaški mučeniki izpred več kot štirideset let so pokazali edino pravo pot, ko so se, sledeč poziv našega generala — vidca Leona Rupnika v najbolj nasprotnih okoliščinah uprli navalu mednarodnega komunizma v naši daljni domovini s klicem:

SVOBODNI SVETA, ZDRUŽITE SE! ZA BOGA — NAROD — DOMOVINO!

Inž. Francetu Grumu ob letu

France, že leto je odkar si odšel...

V zadnjem novembru je šel za teboj še Stefan Kodelič, tisti dobri, vedno nasmejani fant; se ga spomniš?

Kmalu bo „Štajerski bataljon“ spet kompleten...

Ob obisku si mi dejal, da bi rad spet hodil po tistih izhojenih stezah, pod Sv. Jerro, kjer je za vsakim ovinkom bila smrt v zasedi in je bil vsak grm sovražen.

Želja se ti je kmalu izpolnila. Tvoj duh prosto roma po čez in po dolgem Slovenije in ni ga ovinka, ki bi ti bil nevaren, ne straže, ki bi te zaustavila. In Kranje gre s teboj in Iztok, pa Cigo in Balant, pa Črnigoj, Jaro, Polde, Kremžar, Joško, Nedoh... Ves, skoro ves bataljon...

France, ko te premišljam, se ustavljam ob dejanjih in dogodkih v katere si posegal ti često odločilno, svojstveno, drzno, po lastnem preudarku in načrtu: humanizem v naši borbi; v odnosu do sovražnika in v odnosu do nezaščitenega prebivalstva. Sestanek s komunističnimi političnimi komisarji v Gaberjih, disciplina v taborišču, itd.

Za določeno nalogo, ki si si jo zastavil, si bil prepričan uspeha, ob hitri izvedbi, za kar ni bilo ne časa, ne smisla debate, presojanj in ugihanj. Tak si bil vseskozi, vsa dolga leta naše borbe in organizacije.

Drugotni problemi zate sploh niso bili problemi. Posameznike, ki te niso mogli razumeti, ali se niso strinjali že z izgotovljenim, si enostavno obšel, da bi se ne zamujal ob malenkostih. Imel si strogo začrtani cilj pred seboj.

Bil si nemirni duh — vihar, zato si često naletel na nerazumevanja, na odpor ali celo krivično mnenje. To je svojstvo ljudi — velikanov.

Ne s privilegiji dosežene pozicije. Velikanov, ki zastavljenemu cilju posvetijo vse sile, fizične in duhovne. Ki se znajo in morejo odreči vsem udobnostim in komoditeti. Ki garaajo, ko drugi počivajo. Ki se znajo povedati razvedrilu, družbi in celo družini. Za take najvišja mesta niso nikoli zasedena. In ti si jih dosegal. Ob zadnjem poletju pa so te podrli.

Že leto je, odkar si odšel...

Pogrešamo te France, vedno bolj in praznina za teboj se ne da izravnati.

Bili smo kot pester mozaik in vsak je bil potreben za celotno ikono. Čas razdira in ustvarja.

Ko bo odpadel poslednji vložek v starem mozaiku, bo z njimi ustvarjena nova podoba. Morda bo že podoba nove brezskrbne mladosti, ki bo imela spet srce in dušo, pa pesem in vrisk v novo, lepšo slovensko pomlad.

In takrat bo lepo tudi nam, kajne France... Lic. Ivan Korošec

ŠE NEKAJ BESED O VETRINJSKI TRAGEDIJI

V „Taboru“, 9/10 1986 je soborec Florijan SLAK precej nadrobno povedal svoje mnenje o tej naši tragediji. Da bi bile stvari jasnejše, moram, žal, poseči precej nazaj.

Naša prva in velika nesreča je bila smrt DIMITRIJA LJOTIČA, ki je držal, po domače povedano, v rokah vse vaje političnega in vojaškega pomena. Seveda, to ne pomeni, da je bil edini faktor; saj je bil general Damjanović vrhovni poveljnik vseh srbskih edinic postavljen od Draže Mihajlovića, kogar so tudi slovenske edinice priznavale.

Dimitrije LJOTIČ in general RUPNIK sta bila edina, ki bi pravilno izvedla umik v Avstrijo in v Italijo, če bi umik v Bohinj izpodletel iz kakršnikoli vzrokov.

Moram povedati, da bodo stvari jasne. Drugi dan po pogrebu Dimitrije Ljotića nas je pokojni general RUPNIK poslal, da odnesemo njegov venec in naš, zboraški, z jugoslovansko trobojnico, in ga položimo na njegov grob. To smo bili CERGOLJ Izidor, SMERDU Boris in moja malenkost. Njima sem se pridružil na Vrhniki, kjer sem bil šef propagande domobranske skupine, ki je štela, če me spomin ne vara, 12 bunkerskih čet. Vozili smo se preko Logatca, Postojne, bližine Gorice, kjer je imel svoj štab četniški vojvoda Momčilo DJUJIĆ. Ta štab je bil v vasi šentpeter, kjer je bil LJOTIČ pokopan. Tam smo naleteli na vse mogoče komandante: vojvodo Jevdjevića, generala Andreja (Prezlja), generala Damjanovića, sodnika Benedika, ki je bil načelnik štaba slovenskih četnikov, dva brata Heinriharja in morda še na koga drugega. Razume se, da so nas „prisrčno sprejeli“. Tekom razgovorov in ob kozarcu slivovice so se prav veselo pogovarjali med seboj. Tako je vojvoda DJUJIĆ vprašal vojvodo JEVDJEVIĆA: (Te v srbohrvaščini izgovorjene besede mi bodo ostale v trajnem spominu.) „Jeli Jevdjo, gde ti je vojska?“ Jevdjević je skomignil z rameni in rekel: „Naišli partizanski tenkovi, ja seo na motocikel i na jednu stranu, a moji vojnici na drugu!“ To so bile edine enote, ki so bile oborožene s protitankovskim orožjem. Jevdjević se je celo hvalil, kako bodo njegova ljubavna pisma Italijankam padla v partizanske roke, a general Damjanović je vzdihoval za svojo novo generalsko uniformo. Važno dejstvo je, da je bil Jevdjević edini, ki je imel protitankovsko orožje, ker se često govori, da so bile vse srbske edinice krive za umik v Avstrijo. Partizani so napadli s pametnim — zanje seveda — stratezijskim načrtom: Preseči na dva dela edinice, ki so bile na Primorskem, in te, ki so bile naše.

Za smrt Dimitrija LJOTIČA sem zvedel drugo jutro po nesreči, ki nas je vse pokosila. Bili smo na pogrebu našega fanta, domobranca, ki ga je partizanska zaseda ubila. Ne vem, kaj sem govoril; tudi takrat ne. To vest mi je povedal adjutant vrhniške domobranske skupine. Rekel mi je dobesedno: „Predsednik se je ponesrečil!“ Ni mi bilo takoj jasno, kakšen predsednik, ker so ga tako imenovali samo srbski prostovoljci in nihče drugi. Ta adjutant je bil aktivni častnik in nikakršen Zboraš.

Druga polomija, ki je bila vzrok naše skupne tragedije, je bila v tem, da so bile domobranske čete vrhniške skupine verjetno najslabše čete med nami; in to ne zaradi vojakov, temveč, ker so to bile bunkerske čete, ki so imele nalogo čuvati progo Ljubljana-Trst, posebno pa še oba viadukta, borovniškega in šampetovega. Te bunkerske čete so bile slika komandanta vrhniške domobranske skupine, majorja Lehmana, ki je bil žandarmerijski jugoslovanski častnik in pisarniška osebnost, ne pa za teren — razen Vrhnika-Ljubljana in nazaj v avtomobilu, če so mu ga Nemci dali na razpolago.

Pravijo: „O mrtvih samo najboljši!“ Toda zgodovina ima svoje zakone, ki jih ne smemo prezreti, če hočemo dobiti pravo sliko o dogodkih.

Bog mu odpusti, kot sem mu jaz že davno! Meni Nemci nikoli niso odrekli bencina za moje motorno vozilo, in to z besedami: „Mi dobro vemo, kdo in kaj ste, a vi ste iskreni, ne skrivate, da nas ne ljubite, pa tudi Angležev ne, a ta spodaj se nam klanja in klečeplazi za nekaj litrov.“

Tiste dni pred umikom sem stalno dežural v štabu skupine, ker je poročnik Šabič prevzel tudi poveljstvo tretje borovniške čete; ker je njen poveljnik ŽAGAR nekam zginil. Adjutant skupine je bil zaposlen s pisarniškimi zadevami, a teh je bilo nemalo, ker so ljubljanski birokrati uživali, da pišejo in tratijo papir!

Ko je padel Logatec, sem to tragično vest takoj javil v Ljubljano, a štabski telefon je ostal gluhi in nem! Gospodje so že odšli z avtomobili čez Ljubelj v Avstrijo.

Pravilni strateški umik, če smo že morali napraviti ta korak, bi lahko izvedel le general RUPNIK ali pa njegov sin Vule. A ljubljanski politični in vojaški „velikani“ so po vsaki ceni hoteli imeti svojega generala in ministrske stolčke itd. Vrgli so RUPNIKA, mu dali, milo rečeno, breco in tako je vse propadlo. O strateškem umiku ni bilo več besedi niti časa. Zakaj? Vse je šlo narobe, ker so ljubljanski modrijani izgubili glave in srce za tisoče domobrancev in civilistov. Strateški, pravilni, edino možni umik bi prišel v poštev na sledeči način: Imeli smo na razpolago štiri prehode v Avstrijo: RATEČE, JESENICE, LJUBELJ in JEZERSKO. Dravograd je bil predaleč. Rateče tudi predaleč za ljudi, ki so izgubili svoja „junaška“ srca in ker se jim je mudilo, mudilo, mudilo! Ljubljanski mogotci bi morali reči Nemcem: „Izberite si vašo smer, a mi bomo šli po drugih poteh v Avstrijo. Najprvo en udarni bataljon s civilisti. Čez Jezersko drugi udarni bataljon s civilisti. Zaščitnica bi morala biti Vukov udarni bataljon, a ne domobranske bunkerske čete, ki borb, terenskih borb, kot sem že rekel, niso poznale. Ponavljam: Pravi in edino možen strateški umik bi izvedel general Rupnik.“

Z majorjem Lehmanom sva porazdelila čete vrhniške domobranske skupine; eno je vodil on, drugo jaz. Nekje v polhograjskih hribih bi se morala zediniti točno po vojaški geografski karti, obenem tudi čas tega srečanja. Majorja Lehmana in njegovih od nikoder; izgubil se je in po celi uri pošiljanja patrol je končno prišel. Prva stvar, ki jo je napravil,

je bila, da si je na epoleti pritrdil še eno zvezdico, ker je postal podpolkovnik. Bravo! Rekel mi je, da je ljubljanski narodni odbor in štab z njim, da avtomatično vsakega častnika povišajo za eno zvezdico. Umik in napredovanja! To so si mogli zamisliti samo ljubljanski vseznali iz strahu, da ne bi „Rupnikovci“ napravili puča! Prijatelj Miran PIRIH in jaz nisva bila povišana; morala bi napisati prošnjo za povišanje. Najprvo so naju degradirali in potem povišali, tako da sva ostala kot popreje.

Zaščitnico so torej držale najslabše domobranske čete. Ponavljam, da me nekdo ne bi napačno razumel, vojaki so bili odličen material, a pod Lehmanovo komando nič kaj prida. Borovniški dve četi, tretja in četrta, sta bili vajeni pohodov in „hajk“, ker sva jih s ŠABIČEM naučila. Torej, najslabše čete za zaščitnico; to je tako, kot da bi naš kmet vpregel plug pred volom!

Sedaj pomislimo, kako je moglo iti dalje in naprej! Po isti cesti čez Ljubelj so se pomikale nemške čete, srbski polki, četniki vojvode DJURIŠIČA, kar jih je preživelo tragedijo v Bosni, domobranci in civilisti in kar je bilo najbolj tragično, civilisti brez vsake obrambe. Prosim, da se me točno razume. Vojak, pa naj bo situacija ne vem koliko kritična, ima občutek varnosti, ker je oborožen, a civilisti so imeli le gole roke. In kdo so bili ti civilisti? Ženske, starejši moški in otroci. Vse te reveže je „nova slovenska vlada“ pustila same, naj počno kar hočejo in morejo, a „vlada“ se je odpeljala. Na poti od Kranja do Tržiča sem prehitel poslanca N. N., ki je vojakom govoril: „Fantje, še nikoli niste jedli tako belega kruha, kot ga boste pri Angležih!“ BEL KRUH, S KRVJO NAPOJEN; S KRVJO IN SOLZAMI! Ni bil edini, ki je tako govoril in mislil.

Vse te štiri kolone so se pomešale; vozna kolesa enih so udarjala v druga. Dokler so Nemci, čemu tajiti, bili za nami s tanki, je še šlo. Ker pa je Nemčija podpisala kapitulacijo, so s tanki odbrzeli naprej in napravili še večjo zmedo do mere, da je neki podporočnik srbskega polka, ki so ga imenovali „štuka“, udaril nemškega oficirja.

Pri Sveti Ani, pred samim tunelom, nas je sklical komandant Lehman na razgovor. Stali smo v krogu okoli njega, a on se je vrtel in vrtel, mencaj z rokami in stalno govoril: „Gospodje, stvar je sledeča, stvar je sledeča.“ To je bilo vse; a kakšna stvar, ni povedal in njegov molk je bil za nas jasen znak konca. Tako nas je klical vsako uro; medtem so se kolone, kot polži počasi pomikale naprej Vsako pot, ko nas je klical, je bilo vse manj in manj častnikov; končno sva ostala on in jaz.

Lehman mi je izročil nujno pismo, da ga na vsak način oddam Vuku Rupniku, prosič ga takojšnje pomoči, da bi se vsaj civilisti lahko rešili. Porival sem nemške vozove in si s tem pomagal dalje. Med potjo in v samem tunelu me je udarila neka kmečka kobilica, ki ni bila vajena streljanja in bobnenja topov in min. Ni se vlegla na pot kot vojaški konji, temveč vsa splašena samo brčala in divjala. Tako sem dobil udarec v desno kolenico; in v samem tunelu, kjer so bili jarki in brez svetlobe, sem še nekaj-

krat padel na isto koleno. Nisem mogel več naprej, ker mi je koleno jelo otekati. Pobrali so me srbski prostovoljci in me kot klado naložili na voz.

Mislim, da bi Vukova eventualna pomoč napravila še več zmede, ker bi kolone njegovih čet šle v nasprotni smeri. To je bilo Lehmanu kot utopljenču, ki se drži za vsako slamko, da nebi padel in utonil.

Še pred Tržičem sem hotel svoje stvari prenesti na voz srbskih prostovoljcev pa mi je kurat Pezdir, višji po činu kot jaz, prepovedal. Nekaj minut kasneje je mina udarila v nekaj vozov; tako sem vse izgubil. Prišel, oziroma prepeljali so me na Koroško brez srajce, ker je po večini nisem mogel nositi; ostala mi je samo majca. Prišel sem brez glavnika in brez vseh ostalih potrebnih stvari.

V Borovljah so me spravili v lazaret. Moram se zahvaliti neki gospe, ki me je poznala: „Kaj pa vi tukaj delate?“ Bila je teta domobranca, ki sem mu govoril poslovilne besede na pogrebu na Vrhnikih. V lazaretu so ležali samo težko ranjeni, ker za druge ni bilo prostora. Ta gospa je bila zdravnica in se takoj ponudila za samaritansko delo.

Žal pisma Vuletu nisem mogel izročiti; dal sem ga s prošnjo znanemu srbskemu dobrovoljcu, da ga odda naprej. Kaj je bilo s tem pismom, nimam pojma, ali je prišlo Vuletu v roke ali ne!

Iz borovelskega lazareta so nas, zahvaljujoč tej vdani gospe, odpeljali v Celovec, kjer so nas vozikali iz ene bolnišnice v drugo, a nikjer nas Angleži niso hoteli sprejeti. A bili so med nami ranjenci, katerim so mine odtrgale nogo ali roko. Končno so nas milostno sprejeli v bolnišnico Rdečega križa. Na vratih je sedel star možakar s trakom Rdečega križa na rokavu. Zjutraj, ko sem se zbudil s prevezanim kolenom, sem opazil z druge strani ceste velik napis: „Glavni partizanski štab za Koroško!“

HANIBAL ANTE PORTAS

Brzostrelko so mi v Borovljah odvzeli, a skril sem bereto s tremi saržerji in se odločili, da bom streljal, dokler bom imel „smodnika“, zadnji strel pa bi prihranil zase; kajti pasti ranjen partizanom v roke, bi pomenilo strašno smrt. V sobi nisem bil sam; mislim, da smo bili štirje. Po dveh ali treh dneh nas je obiskal domobranec, ki so ga verjetno poslali iz Vetrinja, da nas ohrabri, da bomo dobili novo, angleško orožje in podobne neumnosti. Ostati ranjen sam, mi ni dišalo; odšli smo vsi štirje počasi v Vetrinje.

Vse, kar se je tam dogajalo, je soborec SLAK točno opisal; zato nima smisla, da bi ponavljal stvari. Oddali so me kot paket „brez vrednosti“ v ambulantno in tako sem ležal in Bogu dni kradel. Da me ni vsak dan obiskal prijatelj Mirko, srbski prostovoljec, in mi prinesel hrano, bi vsi pomrli od lakote, ker se za nas nihče ni brigal. Nekega dne nas je obiskal podpolkovnik Vizjak, ki me je opazil in vprašal: „Jeruc, kaj pa ti tukaj delaš?“ Vrgel mi je na železno posteljo nekaj cigaret in odšel.

Ker mi je koleno vse bolj in bolj otekalo in me bolelo, sem takšen

kot sem bil, odšel v taborišče in poiskal dr. JANEŽA, ki mi je iz kolena odvzel veliko že bolj modre in smrdeče krvi. „Fant, v poslednjem momentu si prišel: sicer bi dobil gangreno!“ Koleno mi je zavil z zavijačem, ki ima mavec v sebi in tako sem s trdim kolenom včasih obiskaval moje borovniške fante in jih korajžil. —

Transporti so začeli odhajati. Kdo je bil v prvem in v drugem, nisem imel pojma, ker nam v ambulanti takšnih stvari niso govorili. Nekega večera je prišel v ambulanto moj borovniški vojak HITI Anton, štefek po domače, in mi povedal, da me komandant ŠABIĆ nujno kliče v svoj šotor. Šabić je namreč med tem časom bil povišan za en čin in postal komandant bataljona v Vuletovem polku. Ko sem prišel, sem tam našel njega, prijatelja PIRIHA Mirana, Romana ZABUKOVCA, HITIJA, a v kotu je čepel nekdo oblečen v temno suknjo. Šabić mi je v kratkih besedah, take kot vedo to samo srbski oficirji, rekel, da moram vložiti prošnjo za povišanje, ker so me, kot tudi PIRIHA, degradirali. Vsi drugi so bili avtomatsko povišani, **za odlično izveden umik!** Odgovoril sem mu tudi na kratko, čeprav sva se že dolgo poznala in postala dobra prijatelja: „Prošnje ne bom nikakršne delal, ker čin, ki ga nosim, mi je dal general Milan NEDIĆ, ne po kakšni protekciji, in ta čin je potrdil tudi general Draža MIHAJLOVIĆ, naš vrhovni komandant!“ Nato mi je ŠABIĆ rekel: „Ta, ki sedi v kotu, je Vlado LJOTIĆ, ki se je rešil iz transporta na Jesenicah, ker nas Angleži navzlic častni besedi ne vozijo v Italijo, pač pa vračajo Titu.“ Ne morem trditi, da so naši modrijani Vlada LJOTIĆA „temeljito in divjaško pretepli“ kot pravi soborec SLAK. Bilo je mračno v šotoru, a sam LJOTIĆ ne bi za živo glavo tega povedal; nekaj iz ponosa, največ pa zaradi tega, da so ga Slovenci pretepli. Menda je vse to povedal že ŠABIĆU in prijatelju PIRIHU.

Šabić, Pirihi, Zabukovec in Hiti smo mu verjeli. Hiti je dejal Šabiću: „Kamor vi, tudi jaz!“ Zvestoba in ljubezen mladega štefeka! Šabić je rekel, da Ljotiću verjame, a da je pustil v Kranju soprogo, ki je pričakovala otroka, in da jo bo na vsak način skušal rešiti in jo prepeljati na Koroško. Torej, verjel je, a rodbinska ljubezen je bila zanj večja vrednost kot vse ostalo, kar je razumljivo in vse hvale vredno. Kaj je napravil Zabukovec, ne vem, ker sem se ves razburjen in divji vrnil v ambulanto.

Drugi dan sem pa obšel svoje borovniške fante in jim povedal, da nas vračajo partizanom! Debelo so me gledali; saj je ves štab in Narodna (nerodna) vlada bila v Vetrinju in v Celoveu! Žal mi je, da je Vule trdil, da je to Ljotieva anglofobska propaganda. — „Et tu, mi Brute!“ To sem slišal na lastna ušesa. — Kapetan Ice RIHAR, ki sem ga poznal še, ko je bil nogometaš pri „Iliriji“, mi je pretil z vojnim sodiščem, češ, da širim lažne in alarmančne vesti.

Prvi domobranci, ki so se rešili, so se vrnili in govorili resnico, žalostno resnico. Nje so zapirali kot komunistične agente in provokaterje. Ista stvar je zadela tudi preživele črnogorecke četnike, med njimi Pavla DJURIŠIĆA, ki so kazali roke, ki so jim jih partizani zvezali z žico, da

bi „umrli častne smrti v valovih Save“, zakaj to so preživljali v strugi te naše lepe reke.

30. maja sem se sončl pred barako in gledal in poslušal, kaj govore najmodrejši filozofi, ki jih je rodila slovenska mati! Poznal sem po obrazu „generala“ Krenerja, Vizjaka, glavnega kurata Lenčka. „General“ Krener je nosil civilne hlače in vojaško bluzo, napolnil kovčke, sedel v avto in se odpeljal! Kam? Sigurno ne k Titu. Podpolkovnik Vizjak je imel toliko vojaške časti v sebi, ko je videl, da je vsa stvar izgubljena in zavožena, da je rekel: „Jaz grem s fanti nazaj!“ Glavni kurat Lenček je rekel dobesedno: „Naj gredo fantje k spovedi in k obhajilu, da bi lahko šli obhajani nazaj!“ Dolžni smo mu gotovo veliko hvalo! Nihče te imenovane tretjemajske narodne vlade in komandantov ni šel nazaj; nazaj so morali le domobranci!

Z bogoslovcem Revnom sva se dogovorila, da bova skupaj bežala, ker sam ne bi mogel. Čakal sem ga, čakal, a ne pričakal. Pobrisal jo je sam; kam? Razbil sem s kladivom mavec na desnem kolenu in takorekoč na eni nogi „prišantal“ v civilno taborišče, ki je bilo na isti poljani. Nikakršen Anglež stražar me ni ustavil in vprašal, kaj delam tu, čeprav sem hodil v vojaški uniformi. A to pomeni sledeče: Angležem je bilo važno, da napolnijo kamione; to je vse.

Nihče naših „modrijanov“ ni rekel: „Fantje, bežite, skrijte se po kmetijah, v gozdu, dokler burja ne bo minila!“ Ne, oni so hoteli mučence, ki bodo šli obhajani v klavnico! V civilnem taborišču mi je dal starejši možakar iz Bitenj svojo civilno obleko, veliko preveliko zame, da sem bil v njej kot pustna šema.

Ko je odhajal Vuletov transport, je nadporočnik BOH sedel k šoferju, a ko se je kamion pričel pomikati, je skočil iz njega in pustil svoje fante na cedilu!

Zavedam se, da so to strašne obtožbe in obdolžitve in sem pripravljen to potrditi ne samo s podpisom tega članka, temveč s prisego. V zapadni Evropi se za natolcevanja in lažne vesti kaznuje z zaporom in z denarno globo; a za lažno prisego z nekaj leti zavora! Torej, gospodje, ki ne verjamete mojim besedam; tožite me, kjerkoli in kamor koli hočete!

Že v civilnem taborišču sem slučajno naletel na dr. L. PUŠA. Torej se ni vrnil z domobranci! Kot bi mi zabrusil psovko v obraz, mi je rekel: „A, vi ste pa Rupnikovec!“ Obrnil sem se in odšel svojo pot in pustil političnega in vojaškega slepca! V „Ameriški domovini“ hvali samega sebe in se šopiri kot purman ali pav; kot mnogi drugi po različnih kontinentih. Morali pa bi pasti pod križem kot GOSPOD; a nič več vstati! —

V civilnem taborišču sem zvedel, da si je podpolkovnik Lehman sam vzel življenje; dva oficirja v civilu sta ga prenesla na koroško stran. Naložili so mu breme, ki ga ni mogel nositi, a vsi odgovorni za to strašno tragedijo so ušli pravočasno.

V spitalskem taborišču, kjer smo umirali za lakoto in so mnogi be-
račili po kmetijah in vaseh, je neki profesor iz KRANJA ljudem, ki so

objekovali svojce, govoril: „Ni dovolj, da smo Slovenci, moramo biti tudi klerikalci!“ Pisatelj Mirko Javornik, sedaj, žal, že pokojni, ga je debelo pogledal in mu zabrusil: „Ves čas vojne ste trdili in lagali, da imate zvezo z Angleži! A to zvezo, krvavo zvezo, smo mi dobili!“

Še danes sem ponosen, da sem bil in da sem še danes Rupnikovec, ki mu gre vsa naša hvala za vse, kar je napravil za Slovence in zanje tudi ponosno umrl!

Moram se zahvaliti mnogim za dolgo življenje, a predvsem:

- 1) Gospej zdravnici iz Borovelj,
- 2) Dr. JANEŽU in končno
- 3) Vladi LJOTIČU, ki se je žrtvoval in tvegaval življenje, da bi nas pravočasno obvestil!

Naj končam z lepo besedo. Kdo je rešil vojaške enote in tisoče civilnih ljudi, ki so morali preko soškega mostu na svobodo, a za njimi partizani s tanki? Bil je Hrvat BILIĆ, Zboraš in srbski prostovoljec, ki se je žrtvoval in z dinamitom pognal v zrak most čez SOČO in sam utonil v njenih valovih, da bi rešil druge!

Bruxelles, Belgija, prvega decembra 1986.

JERUC Dimitrij

Tone Brulc

Manipulacija s številkami, datumi, dokumenti in ljudmi

Danes, po 41 letih pokola domobrancev v Teharjih, Kočevskem Rogu in križem slovenske zemlje, se Slovenci v tujini po izidu „Bele knjige“ več ne sprašujemo po številu pobitih in poklanih; — to dela, mora delati novi rod doma.

Po Kocbekovem intervjuju z Borisom Pahorjem in Alojzom Rebulo je prišla na dan številka 6900 pobitih domobrancev. Dokumentirano resnico so skušali zatemniti z lažno številko, kar lahko imenujemo — manipulacijo s številkami.

Kocbek naj bi zvedel za tisti — svoj del resnice, ki ga je prikazal v intervjuju v Trstu, šele oktobra l. 1945 (po „Zalivu“, „Mladini“, „Naših razgledih“) ali šele poleti l. 1946 (po „Teleksu“), ko je prišel v Ljubljano, in da je bil pripravljen odstopiti, če bi bil zvedel, da so bili pokoli resnični. Čudovito! To lahko imenujemo manipulacijo z datumi. „Slovenski poročevalec“ z dne 2. junija 1945 je že objavil, da je bila izročena druga skupina domobrancev; vsa Ljubljana jih je lahko videla, kako so jih prekladali in nakladali na tovornjake, in nihče do oktobra ni vprašal, kam so izginili... —

Novico, da so se za kupčijo za domobrancelje partizani morali umakniti

s Koroške, so zadržali za dobrih dvajset dni, ker so začeli z umikom že 25. maja, novica pa se je pojavila v slovenskem tisku šele 16. junija („Slovenski poročevalec“). Seveda so pri novici pozabili povedati, za kakšno ceno je bil umik izveden. To lahko imenujemo — manipulacijo z datumi in novicami.

Slovenski minister v zvezni vladi Edvard Kocbek ni nič vedel o vsem tem in, ko je 4. oktobra prosil predstavnike CKS (Centralnega komitēja), naj bi mu ti pojasnili, kam so domobranci izginili, je vzel za čisto resnico, da so jih poslali in prevzgjajališča, voditelje pa kaznovali, in se olajšano oddahnil. To lahko imenujemo — manipulacijo z ljudmi-naivneži, komunistov s krščanskimi socialisti.

Vest pa mu ni mirovala (vest, ki jo imamo vsi — ne časopisna!) in vedno znova so se pojavljali dokazi, da so bili domobranci pobiti in poklani. Cela tri leta se je pripravljaj, da bi odstopil; toda, glej ga šmenta — rešila ga je resolucija Kominforma: Sedaj vendar ne more storiti tega! Gre pri tem za manipulacijo z vestjo? Resnica góri — resnica dóli, počakajmo zaradi nastalega položaja!

Položaj so rešili komunisti sami in ga odstranili — osvobodili ministrskega mesta. Manipulacija z ministrskim mestom!

Potem pa molk: — do „Listine“, do „Tovarišije“, do naročene Vidmarjeve kritike, ki jo je spisal Tone Fajfar, do tržaškega intervjuja do leta 1984. Potrebnih je bilo skoraj deset let, da so komunisti sami načeli znova vprašanje pokola. (Spomenka Hribar je bila komunistka vse dokler je niso vrgli iz partije.) Pravzaprav se je to zgodilo brez pristanka komunistov — in bi bila manipulacija s časom. Čeprav nekateri govore o pritiskanju in rahljanju vijakov, je bilo vsekakor prezgodaj.

Do sedaj se je zadnje dejanje o predaji in prodaji domobranske vojske odigralo aprila 1986. leta na Brdu pri Kranju, kjer so se slovenski zgodovinarji sestali z angleškimi in jih začeli sramežljivo povpraševati o naši zgodovini v letu Gospodovem 1945. Angleži so jim mirno odgovarjali s pisanimi dokumenti v rokah, medtem ko so slovenski zgodovinarji zijali od začudenja. Tokrat ni šlo za manipulacijo, ampak za pisane dokumente zgodovine.

Medtem je le malo luči na vse dogodke v l. 1945 prispeval Zdenko Zavadlav-Zdene, poveljnik OZNE za mariborski okraj, ki je sprejemal vlake domobrancev, ki so bili pobiti na Štajerskem; pa še ta se je skliceval na kočevski proces, češ da je mislil, da bo uveden sodni postopek, ki je bil vpeljan tam, in da bodo domobranci sojeni po ljudskih sodiščih. Bil je res podoben, samo še bolj radikalen: v Kočevju so „sodili“ in „obsodili“ 17 oseb na smrt, stotine pa so pobili brez obtožbe in skrivaj. Manipulacija z ljudskim mnenjem?

Na podobno vprašanje je deloma že pred leti odgovoril Kardeljev svak Ivan Maček-Matija, poveljnik OZNE za severozahodno mejo, v intervjuju, ki ga je dal beograjskemu NIN-u, ko je izjavil, da ni bil ubit nihče izpod sedemnajstih let, in da mu je povelje za pokol dal sam Tito, ustmeno seve-

da, kakor je praksa pri komunistih, da se zabriše sled in odgovornost. Balkanska merila za določevanje krivde; pod sedemnajstimi leti nedolžen, nad — kriv!

Kaj takega seveda nova slovenska generacija ni mogla sprejeti. Nastalo je vprašanje, če so domobranci bili sojeni: zahteva po obsodbah, sodnem postopku in sodnijskih dokumentih je izbruhnila na dan. Naivneži so mislili, da jim partija skriva dokumente, da Kocbekovih 6.900 in naših 12.000 domobrancev le niso bili vsi izdajalci.

Po komunističnih izjavah (ne samo po komunističnih — celo iz vrst slovenske cerkvene hierarhije) je bilo rečeno, da so to bila množična, stihijska obravnavanja in da bi domobranci storili isto, če bi zmagali. Če bi šlo za posamezne primere, morebiti; vendar je šlo za desettisoče pobitih, tako Slovencev kakor Hrvatov, Srbov in Črnogorcev, za pokol katerih so bili potrebni vlaki, tovornjaki, poslopja, straže, varnostni kordoni pri pobijanju, pobijalci, prevoz obutve in obleke pobitih in poklanih.

Vse to kaže, da je bil pomor skrbno pripravljen, zavažanje ljudi popolno, če se še danes po 41 letih poizveduje po številkah pobitih, načinu pobijanja in krajih, kjer so jih pobijali.

Če se ozremo nekoliko nazaj — za borih 50 let — bomo videli, da so slovenski komunisti, strokovnjaki za pobijanje, že imeli dolgoletno prakso za seboj; prav tako za prikrivanje in molčanje. Od celotnega CKJ (Centralni komité jugoslovanske komunistične partije) je ostalo živih samo peščica slovenskih komunistov (od 216 oseb). Vsi ti so vedeli, kam je izginil CKJ, vendar se o tem ni nikdar niti med njimi govorilo. Izvirna misel pri tem bi bila: Revolucija v Sloveniji je bila tako krvava, ker so se slovenski člani jugoslovanske komunistične partije vsi rešili (kje so bile takrat še Čebine in slovenska KP?!) in so stalinistične metode uporabili prav na svojem lastnem narodu!

Druga, ne tako izvirna, vendar pa z zgodovino in s pričami iz komunističnega tabora potrjena misel pa je: V nasprotju z Leninovim naukom, z diamatom, po katerem naj bi bil narodni odpor uspešen in upravičen le tedaj, ko bi družbena protislovja tako dozorela, da bi lahko prišla na oblast komunistična partija s pobudo in pomočjo baze, je v Sloveniji komunistična partija izrabila celo generacijo, ki je bila pripravljena boriti se z okupatorjem, ne pa da pride na oblast prav ona. To se je najbolj opazilo l. 1948 in se vidi še danes, ko se stari komunisti krčevito drže oblasti: SZDL (Socialistična zveza delovnega ljudstva), SZMS (Socialistična zveza mladine Slovenije), sindikati, ZB NOV (Zveza borcev narodno-osvobodilne vojne) so samo podaljšek ZK (Zveze komunistov), orodje za opravljanje umazanih poslov — grešni kozli, na katere je lahko vreči krivdo za napake in neuspehe. Manipulacija z ljudmi!

Za konec še iz romana češkega pisatelja Milana Kundere „Neznosna lahkost bivanja“:

„Takrat je padlo po komunistih vsevprek: vi ste krivi za nesrečo do-

movine (za njeno osiromašenje in razdejanje), za to, da je izgubila samostojnost (padla pod komunistično gospostvo), za justične umore!

Obdolženi so ugovarjali: Nismo vedeli! Prevarali so nas! Zaupali in verjeli smo! Globoko v srcih smo vendarle nedolžni!

Spor se je osredotočil okrog naslednjega vprašanja: res niso vedeli ali pa se le delajo, da niso ničesar vedeli?

Temeljno vprašanje se ne glasi: so vedeli ali ne?, ampak — je mar nevednost tudi že jamstvo za nedolžnost? Je bedak na prestolu odrešen vsake odgovornosti že samo s tem, ker je bedak? —

Toliko k Kocbekovem političnemu delovanju, njegovi krivdi in nekrivdi ob 50-letnici njegovih „Premišljevanj o Španiji“ — in različnih vrstah manipulacij.

Franc Erpič

RESNICI NA LJUBO

Po naključju mi je prišel v roke „Vestnik“ slovenskih domobrancev druga številka 36. Na strani 145 je objavljen zapisnik četrte seje Narodnega odbora, ki se je vršila dne 6. aprila 1945 na položaju. Med drugim je v tem poročilu na strani 162 napisano: „Od gorenjskih oficirjev ni bil sprejet v SNV poročnik Erpič Franc, ki je sodeloval že pri začetkih gorenjskega domobranstva in bil od jeseni 1944 poveljnik kranjske udarne čete. (Nekateri omenjajo tudi škofjeloško udarno četo).“

„Verjetno Erpič ni bil sprejet iz razloga, ker je bil za smer generala Rupnika. Erpič hodi okoli fantov z nekim Rupnikovim potrdilom in se izdaja za nadporočnika in zelo meša fante, pravi poročilo z Gorenjske polkovniku Bitencu v Ljubljano, pred koncem aprila 1945. Po M. Mikužu (NOB 5. zv., št. 184) povzamem, da je general Rupnik 14. aprila čestital poročniku Erpiču k prejemu vojaškega odlikovanja s križcem; 'Pod vašim preizkušenim vodstvom naj bi tudi Gorenjska prinesla čim večji delež k zmagi in odrešenju Slovencev.' Erpič je bil 20. aprila v Ljubljani na večerji...“

Iz zapisnika se je razvidno, da sta imela NO in Mikuž napačne podatke o meni in o gorenjskem domobranstvu, ali pa eden in drugi name-noma napačno poročata.

Čudim se, kako bi mogel biti NO napačno informiran, saj je vendar od vsega začetka vsem važnejšim razgovorom prisostvoval Janko Marinšek iz Nakla, ki je ilegalno vzdrževal zvezo med nami na Gorenjskem in Ljubljano, ker Nemci niso dovoljevali zvez med gorenjskimi in ljubljanskimi domobranci.

Po partizanskem napadu na domobransko postojanko v Lahovčah 4. oktobra 1944 sem prišel v stik z majorjem Bitencem. Prvo nedeljo po po-

grebu žrtev v Lahovčah smo se sprehajali po trgu v Kranju major Bitenc, nekaj četnikov in moja malenkost. Ob tej priliki sem majorju v potankostih razložil, kako je prišlo do ustanovitve gorenjskih domobrancev. Povedal sem mu približno tole: „Poznam vas že iz dijaških let. Ko sem bil v osmem razredu gimnazije v Novem mestu, sem v času med koncem razrednega pouka in maturo šel privatno polagat izpit pod imenom Alojz Štajs na gimnazijo v Celju; matematiko sem polagal pri vas. Ponovno sva se srečala zopet v Celju leta 1937, ko smo organizirali fantovske odseke v večjih krajih v okolici Celja; takrat sem bil uradniški pripravnik na poštнем uradu v Celju.“

V jeseni leta 1940 sem bil prestavljen v Kranj, ki so ga naslednjo pomlad zasedli Nemci. Ob razpadu Jugoslavije smo vsi poštni uslužbenci prejeli tri mesečne plače. Večina uradnikov je zapustilo Kranj. Jaz sem nekaj časa ostal doma, nato sem se zaposlil pri gradbeni firmi Slavec. Kopal sem jarke za kanalizacijo za novo združno mlekarno v Čirčičah, katero je začel graditi moj brat inž. Jože Erpič, kmetijski referent pri banski upravi v Ljubljani. Po treh mesecih sem dobil obvestilo, naj se zglašim na poštнем uradu. Nemški upravnik pošte me je sprejel v službo na avtobusni oddelek; na tem mestu sem ostal vse do 23. decembra 1943. Takrat sem bil kot politično nezanesljiv brez odpravnine odpuščen.

Delovni urad me je poslal na delo najprej v tovarno avionskih delov, od tam pa sem bil poslan na izkopavanje zaklonišč v Stražišču pri Kranju. Delo je bilo precej naporno; za vrtanje kamenja smo uporabljali samo svedre in kladiva.

Stanoval sem v Čirčičah pri Kranju. Lastnik hiše je bil Rode Egidij. Hvalil se je, da je pred vojno, ko je bil policist v Kranju, aretiral znanega vlomilca Haceta. Zaprt je bil v Ljubljani. Ko so Italijani zasedli Ljubljano, je bil iz zaporov izpuščen; šel je k partizanom in postal visok funkcionar.

Ko so partizani v začetku avgusta 1943 odpeljali uglednega pošestnika Jožeta Burgarja iz Hraš pri Smledniku, so domačini čez kake tri tedne našli v gozdu, ne daleč od njegovega doma, plitev grob, v njem razmesarjeno truplo Jožeta Burgarja. Takoj so terenci, med njimi tudi Rode, razširili vest, da je bil Burgar Nemčur, da je organiziral belo gardo. Burgarja sem dobro poznal še pred vojno. Večkrat je prišel k mojemu bratu, ko se je gradila združna mlekarna v Čirčičah. Z bratom sva imela skupno stanovanje. Ko sta z bratom končala poslovne pogovore, je Burgar rad poklepetal še z menoj. Bil je učenec kmetijske šole na Grmu, jaz sem pa doma iz Šmihela pri Novem mestu, ki je le za streljaj oddaljen od Grma. Med vojno sem ga večkrat obiskal na njegovem domu. Nikoli nisem zapustil njegove hiše praznih rok; zato sem šel na njegov pogreb. Ko sem se odpravljal na pogreb, me je Rode opomnil, da ni dobro hoditi na pogreb ljudi, ki so jih likvidirali partizani. Za njegov opomin se nisem zmenil; nasprotno, dejal sem mu: „Burgarja sem dobro poznal. Dva tedna predno je bil odpeljan, sem bil pri njem; vem, da ni nikomur niti lasu skrivil,

bil pa je izredno molčeč in zamišljen. Verjetno je slutil, kaj ga čaka. Kdo mi more braniti, iti na pogreb tako zaslužnega in poštenega moža?"

Vse do takrat sem, kot vsi ljudje, ali vsaj ogromna večina, na Gorenjskem simpatiziral in podpiral OF. Po umoru Jožeta Burgarja in po Rodetovem opominu sem pa v iskrenost in namene OF začel dvomiti.

V drugi polovici leta 1943 so Nemci klicali pod orožje letnik 1916. Samo še dva letnika naj bi poklicali, pa bi moral v nemško vojsko. Da bi se upoklicu odtegnil, sem vrnil nemško državljanstvo, katerega sem dobil, ne da bi prosil zanj. Mislim, da sem bil edini na Gorenjskem, ki je vrnil državljanstvo. Posledice seveda niso izostale. 23. decembra sem bil kot politično nezanesljiv brez odpravnine iz pošne službe odpuščen.

V Kranju sem bil prav malo poznan. V Čirčičah pa sem imel dobrega prijatelja. Pisal se je Zupan. Po poklicu je bil krojač. Bil je zelo razgledan človek, zelo dobro je poznal ljudi in razmere na Gorenjskem; pred vojno se je udejstvoval v katoličkih organizacijah. Ob večerih sem hodil k njemu na klepet. V uradu smo imeli radijski aparat. Po uradnih urah sem pogosto hodil v urad poslušat predvsem londonske oddaje in te novice sva skupaj premlevala. Večkrat se je nama pridružil bližnji sosed. Ob neki priliki sem dejal: „OF (Osvobodilna fronta) je dobra stvar, samo škoda je, da imajo glavno besedo komunisti. Je nevarnost, da se bodo po vojni oni polastili oblasti.“ Takrat pač nisem vedel, da je sestra tega sosedu bila obveščevalka in je te besede dalje sporočila; verjetno se ni niti zavedala, da bi te besede mogle mene stati življenje.

Ko je 8. septembra 1943 Italija kapitulirala, se je moj brat slučajno nahajal doma v Šmihelu pri Novem mestu. Pripeljal se je z zadnjim vlakom, ki je peljal iz Ljubljane v Kandijo. Naslednje jutro so partizani pognali v zrak železniški most. Domov je prišel neopaženo. Zato se je lahko skril na domačem skednju. V senu si je pripravil skrivališče tako, da je lahko opazoval ves promet po cesti, ki vodi v Belo krajino. Pod skednjem je bila shramba za steljo polna listja. Tu so ponoči spali partizani. Poslušal je njihove pogovore. Štirideset dni je prebil v tem prostovoljnem zaporu. Ko so Nemci zasedli Novo mesto, se je s prvim transportom vrnil v Ljubljano.

Naj še omenim, kako hrabro so se partizani borili proti Nemcem. Novo mesto so imeli partizani okupirano več kot en mesec. Med tem časom so pomorili vse ljudi, za katere so mislili, da bi bili zmožni nasprotovati komunizmu. Vse druge so pa mobilizirali in nagnali prekopavat cesto in rušit železnico. Ko so se Nemci približevali Novemu mestu, so pa partizani zbežali, ne da bi obvestili prisilne mobilizirance. Nemci so mimogrede zasipali razkopano cesto, prisilne mobilizirance pa postrelili. Tako je našel smrt na Malem Slatniku moj stric Radež Jože.

Takoj po prihodu v Ljubljano je moj brat prišel k meni v Kranj. Dolgo v noč sva sedela v kuhinji. Pripovedoval mi je vse, kar je slišal od partizanov in kar so mu povedali domači. Poznal sem ljudi, ki so bili pomorjeni, in večinoma tudi ubijalce. Umorjeni so bili: bivši župan občine

Šmihel-Stopiče Brulc; njegov sin Brulc Franc je bil moj sošolec, sedaj je župnik nekje na Gorenjskem. Kanonik Kek, veroučitelj na novomeški gimnaziji. Sitar Jernej, ugleden mizarski mojster v Šmihelu, dolgoletni načelnik Orlov in večkratni predsednik prosvetnega društva, inž. Fabjančič, lastnik graščine na Ruperč vrhu itd. Poznal pa sem tudi morilce; med njimi je bil neki Šalehar, ki je bil pred vojno zaprt. Na Malem Slatniku je v pretepu zaklal nekega fanta.

Tisti večer mi je brat rekel: „Po vsem tem, kar sem doživel, videl in slišal na lastne oči in ušesa, sem sklenil, da se bom javil k domobrancem. Prišel sem k tebi zato, da te vprašam, če ta moj korak tebi ne bo škodoval.“

Še na misel mi ni prišlo, da bi njegova odločitev mogla škodovati meni. Rekel sem mu: „Kako more škodovati meni, če se ti javiš k domobrancem; tudi jaz bi se javil kljub temu, da sem do sedaj simpatiziral in podpiral OF, če bi ne imel otrok.“ Takrat pač nisem vedel, da me lahko tako nedolžna izjava stane življenje.

Dolgo v noč sva govorila. Sedela sva v kuhinji pri napol odprtem oknu. Hišni lastnik Rode Egidij je moral pri odprtem oknu svoje kuhinje, ki je bila v prvem nadstropju, prisluškovati najinem pogovoru, ali pa je prisluškovala njegova žena; vsekakor vem, da je imel približno vsebino razgovora z mojim bratom v rokah partizan Slavec iz Šmartna pri Kranju, ko me je pozneje v Kokri zasliševal.

Naj še omenim, da se z Rodetom in njegovo ženo nismo kaj prida razumeli. Ko sem se vselil v njegovo novo hišo, ni bilo pri hiši nič vrta. Na prostoru, kjer bi se dal napraviti vrt, je bil sam gramoz. Rode mi je obljubil, da bo vrt moj, če ga napravim. Lotil sem se naporenega dela. Začel sem kopati gramoz in ga s samokolnico odvažati na bližnjo poljsko pot, s poti pa sem vozil zemljo. Tako sem napravil lep vrt in imel dovolj zelenjave, katero sem z njim delil. Vrt v času vojne je bil za vsako družino veliko vreden. Rode bi se me rad znebil in polastil vrta. Imeli smo skupno drvarnico. Bila je predeljena, toda ni imela vrat. Moja služkinja je trdila, da poleg nje še nekdo drugi jemlje drva. Napravil sem vrata in drvarnico zaklenil. To zopet ni bilo pogodu ne Rodetu, še manj pa njegovi ženi.

Vse te okoliščine so pripeljale do tega, da je pozno ponoči 15. marca prišla po mene VDV-patrola treh partizanov. Komaj so potrkali na vežna vrata, že je prišla odpirat Rodetova žena iz prvega nadstropja. Prav gotovo je vedela, da bodo ta večer prišli po mene. Vodja VDV-patrole je bil pekovski pomočnik v Kranju Jože Urbanc, s partizanskim imenom Luka, o katerem bom še pozneje veliko pisal, drugi s partizanskim imenom Gašper in še 15 ali 16 let star fant iz Kranja, ki je pobegnil od doma in se pridružil partizanom. Medtem, ko sem se oblačil, sem vprašal vodjo patrole: „Ali je splošna mobilizacija?“ — „Ne,“ je odgovoril, „samo ti in tvoj prijatelj gresta z nami.“ Takoj sem vedel, da sva določena za likvidacijo. Kdo je moj prijatelj, še spraševal nisem; takoj sem vedel, da ne

more biti nihče drug kot Zupan, ker drugega prijatelja v Čirčičah nisem imel.

Vodili so naju v smeri proti Primskovem. V šoli na Primskovem je bila nastanjena nemška policijska posadka. Bil sem pa neverjetno miren. Med potjo sem obudil kesanje in razmišljal, ali bom čutil strel, katerega sem pričakoval vsak trenutek. Partizani, ki so gnali mene, so bili prvi, Zupan in njegovo spremstvo je bilo, kakih 50 m za nami. Peljali pa so naju tako blizu stražarskega mesta, da nas je moral stražar opaziti. Partizani so dobro vedeli za nemško postojanko. Zakaj so naju peljali nemškemu stražarju pod nos, mi je še danes uganka. Stražar nas je opazil in je oddal en strel. Takoj za tem strelom se je slišal drugi. Streljal je partizan, ki je gnal Zupana, ki je takoj padel na tla, vzdihnil kot bi bil zadet in obležal. Partizani in jaz smo stekli v smeri proti gozdu. Eden od mojega spremstva je proti meni sprožil brzostrelko, ki se pa ni sprožila. Z ostal sem za bežečimi partizani in spremenil smer v nadi, da se bom rešil partizanov. Ves srečen sem prispel do roba gozda. Toda veselje ni trajalo dolgo. Kmalu so se začele pomikati sence proti meni in bil sem ponovno v njihovih rokah.

Zupan je bil srečnejši. Nekaj časa je ležal nepremično, ko se je pa vse pomirilo, je odšel na svoj dom in tam ostal do konca vojne. Ob koncu vojne se je z domobranci umaknil na Koroško. V Vetrinju sva bila nekaj časa skupaj. Bil je zelo rahlega zdravja; mislim, da je imel jetiko, iz Vetrinja se je vrnil v upanju, da se mu ne bo nič zgodilo, ker se med vojno ni nikjer udeleževal; toda motil se je; nova oblast ga je zaprla in je kmalu nato v ječi umrl.

Mene so odpeljali po gozdu v smeri proti Olševku (4–5 km. svzh. od Kranja). Zavedal sem se, da je moje življenje v nevarnosti. V glavo mi je šinila misel, kaj če bi se dalo te ljudi preslepiti. Komunizem sem precej dobro poznal. Na novomeški gimnaziji sem bil član in tudi predsednik dijaške organizacije „Vesne“. Na sestankih se je veliko debatiralo o komunizmu; nekaj mojih sošolcev se je odlikovalo v tako zvanem „narodno osvobodilnem boju“ ali bolje rečeno v komunistični revoluciji. Eden takih je bil „krvolok Dolenjske“ Pirkovič Ivo; drugi, menda narodni heroj, je bil Borštinar Jože; oba sta bila člana Katoliške srednješolske organizacije „Vesne“. Moj sošolec je bil tudi partizanski major Otavnik Leon.

V šoli za rezervne oficirje sem služil vojaški rok 1936 z Milovanom Djilasom v Bileči. Jaz sem bil v 14. četi, on pa v 15. četi. Ob večerih smo se zbirali pri njem. Poročal nam je predvsem zadnje novice iz španske državljanske vojne. Iz njegovih poročil se je moglo razbrati, da je bil velik simpatizer republikancev (komunistov). Poznal sem dr. Vilfana, ki je bil do nemške zasedbe advokat v Kranju. Tik pred prihodom Nemcev sem ga na prošnjo nekoga iz Ljubljane obvestil, naj se umakne, ker je v nevarnosti, da ga bodo Nemci zaprli. Bil sem takrat zaposlen v telefonski centrali v Kranju. Vsa ta imena sem uporabil in jim tvezil, da so to moji prijatelji, s katerimi sem sodeloval že pred vojno. Imel sem vtis, da sem jih zmedel; postali so prijaznejši z menoj.

Čez dan smo se zadrževali v gozdu ne daleč od Olševka. Čim se je zmračilo, smo se pomaknili v vas in začeli so prihajati kurirji in terenci na poročanje.* Spali smo po hišah. Kamor smo prišli, povsod so nas prisiljeno prijazno sprejeli. Partizan, ki je vodil, je surovo nastopal. Običajna zapoved je bila: „Nihče ne sme zapustiti hiše! Pripravite večerjo! Nocoj bomo prespali pri vas, zjutraj pa gremo naprej.“ Videl sem preplašene obraze nesrečnih prebivalcev. Nikjer se ni upal nihče ugovarjati. Morali so jih že dobro poznati.

Meni partizani, bila je VDV-edinica, niso nič prikrivali. Iz njihovih pogovorov sem razbral, da je bilo v tistem tednu likvidiranih 72; verjetno na področju gorenjskega odreda. Nekega večera so pripeljali iz bližnje vasi moža ali fanta; pisal se je Čeh. Ko smo drugi zaspali, se mu je posrečilo priti na podstrešje, rad bi se bil rešil; toda eden od partizanov se je prebudil, mu sledil in ga pripeljal nazaj. Še isto noč sta ga dva odvedla; nikdar več ga nisem videl. Ko sta se vrnila sem slišal, da je eden pripovedoval: „Na kolenih me je prosil, naj ga pustim.“ Pozneje sem zvedel, da je bil Čeh doma iz Predoslja; pred vojno je bil delaven v prosvetnem društvu. V gozdu okoli Olševka mora biti veliko grobov. VDV-edinica, kateri je poveljeval partizan Luka, se je v Olševku dolgo zadrževala. Lukova pomočnica je bila partizanka Vera; verjetno se je pisala Mrhar iz Št. Vida nad Ljubljano. Delala se je zelo važno, spraševala me je, če znam pisati na pisalni stroj. Naročila mi je, naj napišem pismo, da ga bo kurir odnesel na moj dom; naj ga zapečatim, da ga ne bo nihče bral.

Pismo sem res napisal, ga zalepil in njej oddal. Komaj sem ji ga oddal, je že šla z njim za grmovje in ga brez dvoma prečitala. Napisal pa sem ga v takem smislu, da bi ga lahko prebral vsak partijec in bi moral iz njega razbrati, da sem zelo navdušen partizan. Pismo, katerega sem pisal, nikdar ni prispelo v Čirčiče. Ni pa bilo brez pomena; moj ugled med partizani je porastel. Gibal sem se svobodneje med njimi. Prej nisem mogel napraviti niti koraka brez straže. Govorili smo o bodoči ureditvi nove Jugoslavije. Luka se je posebno zanimal, kaj mislim glede povratka kralja Petra. Glede tega vprašanja nisem bil prav siguran, kako bi odgovoril. V letakih, kolikor so mi prišli v roke do takrat, se partizani niso nič odločno izražali glede kralja. Tita pa ves čas, kar sem bil med njimi, niti eden ni omenil. V strahu, da bi se ne zameril, sem Luku takole odgovoril: „Po mojem mnenju bi se moral kralj vrniti v Beograd takoj po končani vojni zato, ker so ga pregnali Nemci. Potem bi ga bilo potrebno odstaviti in razglasiti republiko.“ Imel sem vtis, da je bil z mojim odgovorom zadovoljen.

Po enotedenskem bivanju med partizani me je Luka poklical k sebi in mi prav prijateljsko povedal, da moram iti na višjo komando, ki je v Kokri, na zaslišanje. Dejal je, da bi moral iti že takoj prvi dan, pa je bilo nemogoče iti v Kokro zaradi nemške hajke. „Po zaslišanju se boš ver-

* Nikoli ni noben kurir poročal o kmetih ali o njihovih sinovih; vedno le o kulakih in kulaških sinovih.

jetno vrnil k nam.“ Partizanka Vera je pa rekla, da bom delal v pisarni. Kaj je mislil eden ali drugi, je pa vprašanje. Vse je bilo nekam tajinstveno. Zaupanja v te ljudi res nisem mogel imeti; želel sem samo, priti čimprej od njih.

Prišel je dan, ko sta me dva partizana odpeljala na višjo komando v Kokro na zaslisanje. Kraj sam je bil v času vojne za partizane zelo pomemben. Tu je že leta 1941 organiziral partizane moj sošolec Tavčar. Zdi se mi, da je bilo njegovo krstno ime Viktor. Pomagal mu je njegov prijatelj, o katerem bom podrobneje pisal pozneje. Kokra leži ob cesti, ki vodi iz Kranja čez Jezersko v Avstrijo. V Kokri so imeli Nemci sestanke s partizani. O tem mi pripovedoval Janko Marinšek, ki je imel zanesljive informacije. Kmeta, pri katerem je bil sestanek, so pozneje Nemci ustrelili. Kdo od partizanov se je udeležil sestanka v Kokri, ne vem; vem pa, da se je v poletju leta 1944 peljal Kidrič čez Kranj na sestanek v Kokro z Rocemakom. Jaz sem bil takrat poveljnik domobranske udarne čete in sem od Nemcev dobil nalog, da sem šel z udarno četo v akcijo v smeri proti Žirem, popolnoma v nasprotno smer. Bali so se, da bi ne napravili zasede. Za ta sestanek sem zvedel šele potem, ko sem se vrnil v Kranj. Teh sestankov pa zgodovinar Mikuž nič ne omenja; celo kraja Kokra ne navaja; samo reka Kokra je omenjena v njegovi zgodovini NOB.

Partizana, ki sta me gnala na zaslisanje, sta bila dva mlada kmečka fanta. Čim smo zapustili taborišče, sem že začel misliti na beg. Na poti v Kokro, pri belem dnevu, se mi je zdel pobeg prenevaren. Poiskusal pa sem fanta dobiti pod moj vpliv. Kmalu po odhodu iz taborišča sta hotela kreniti na cesto. Temu sem se uprl, češ da je prenevarno po dnevu hoditi po cesti; hoditi moramo po gozdu, da nas nihče ne more opaziti. Fanta sta me ubogala. Pozno zvečer smo prispeli v Kokro. V nekem hlevu smo našli „višjega“ funkcionarja, katerega sem takoj spoznal. Bil je Slavec sin mojega upravnika pošte v Kranju. Doma je bil v šmartnem pri Kranju; njegova mati je imela gostilno, v katero sem pred vojno pogosto zahajal. Tudi on me je hitro spoznal. Ko je prečital spremno pismo, katerega sta prinesla fanta, me je začel spraševati. Že po prvih vprašanjih sem spoznal, da prihajajo podatki o meni od Rodeta. Slavec sem odločno rekel: „Vem, kdo me toži in zakaj; Rode Egidij, lastnik hiše v kateri stanujem; rad bi se me znebil, ker bi se rad polastil mojega vrta. Jezen pa je na mene, ker sem zaklenil drvarnico, da njegova žena ne more več jemati mojih drv.“ Zaslisevanja je bilo kmalu konec. Govoril pa sem z njim v takem tonu, da sta fanta, ki sta me pripeljala, lahko opazila, da je imel ta „višji“ funkcionar pred menoj obzir. Meni pa je rekel: „Ostal boš na terenu; pojdi in z dejanji dokazi, da je res, kar si govoril.“

Partizana sta bila ves čas navzoča pri zaslisevanju, ali bolje rečeno, pri razgovoru z „višjim“ funkcionarjem Slavcem. Zavedal sem se, da sem se zaenkrat rešil; toda za koliko časa? Po tem, kar sem zvedel iz njihovih pogovorov, sem bil vedno bolj prepričan, da pri partizanih ne smem ostati. Res je, da ljudje niso nikjer nič ugovarjali; kamorkoli smo prišli, so bili

povsod prisilno prijazni, toda z njihovih obrazov se je mogla razbrati zaskrbljenost in bojazen. Sklenil sem, da bom, če bo le mogoče, še to noč pobegnil.

Iz Kokre smo se vračali na Olševek po isti poti kot smo prišli. Ko smo dospeli v vas, sta moja spremljevalca hotela prenočevati v hiši sredi vasi, kjer je imel eden od fantov svoje dekle. Rekel sem, da je prenevarno prenočevati v tej hiši, ker je preblizu ceste. Ponoči lahko pridejo po cesti Nemci in nas bodo lahko dobili. Poiskati moramo hišo, ki je blizu gozda in čimbolj oddaljena od ceste. Bilo je že pozno, ko smo jo našli. Izbral sem tako hišo, iz katere bi bil lažji pobeg. Potrkal sem na vrata; gospodar jih je prišel odpret. Postopal sem tako, kot sem videl delati partizane. Zahteval sem ključe od hiše, katere mi je gospodar brez ugovora izročil, in naročil, da ne sme nihče zapustiti hiše, dokler se mi v njej nahajamo; gospodinji pa sem naročil, da pripravi večerjo. Skuhala nam je okusne žgance; po večerji smo se spravili spat. Fanta sto hotela ležati na klopek pri peči; verjetno zato, da bi bila blizu vrat; tega jima nisem dovolil; morala sta se vleči na pod. Tisto noč nisem zatisnil očesa. Premišljal sem samo to, kako bi se dalo pobegniti. Olševek mi je bil popolnoma nepoznan. Bal sem se, da se mi ne bi zgodilo isto, kot tisto noč, ko so me partizani vzeli iz mojega stanovanja, ker se ne bi znal orientirati. Sklenil sem, da bom ostal v hiši do zgodnjega jutra. Vedel sem, da okrog šeste ure prihaja avtobus iz Kranja v Cerklje po delavce, ki so zaposleni v tovarnah v Kranju.

Še predno se je zdanilo, je prišel v sobo gospodar in me prosil, da bi mu dal ključ ali pa šel odklenit vrata, da bo šla žena molsti krave. Partizana sta bila že budna, toda še zaspana. Gospodarju sem rekel na glas, da sta partizana lahko slišala: „Tudi jaz grem ven. Fanta pustite spati; jaz grem pogledat, če je vse varno. Ko se vrnem, naj gospodinja pripravi zajtrk, nato bomo pa odšli.“ Odklenil sem vrata, gospodar in gospodinja sta šla v hlev, jaz sem pa vrata zopet zaklenil, izročil ključ gospodarju in mu naročil: „Ne pojdite v hišo vsaj pol ure; jaz bom pobegnil od teh ljudi.“ Prejšnji večer je gospodar pri večerji vprašal, kaj bomo storili, ko pridejo „ta beli“ iz Ljubljane? Fanta nista na to vprašanje nič odgovorila, pa sem rekel: „Bomo šli pa k ‘ta belim’.“ Takrat nisem imel pojma, da bom čez tri tedne začel organizirati gorenjsko Domobranstvo.

Vedel sem, da vsako jutro čez Olševek vozi avtobus v Cerklje. Šel sem do ceste, se vlegel v cestni jarek in počakal, da je pripeljal mimo. Čim se je približal, sem se dvignil iz cestnega jarka. Šofer me je takoj spoznal; saj sem bil še pred nekaj meseci uradnik v pisarni poštnih avtobusov. Ustavil se je in in policisti, ki so spremljali avtobus, so me vzeli v svojo prikolico. Odpeljali so me v Kranj na gestapo.

Zasliševal me je Nemec. Kljub temu, da sem razmeroma dobro obvladal nemščino, je prisostvoval zaslišanju tolmač, ki je bil Ljubljčan; ime mi je izpadlo iz glave, spominjam pa se, da sem nekajkrat ugovarjal, ker je napačno prevajal. Imel sem vtis, da je simpatiziral s partizani

in zdi se mi, da se nisem prav nič motil. Pozneje, ko sem organiziral domobranstvo, je bil zlasti v začetku on tisti, ki je nas nadziral in spremljal na naših akcijah proti partizanom. Običajno je bil na čelu kolone. Ljudi, katere smo srečali, je pozdravljal s „hvaljen Jezus“. Nešteto pritožb sem dobil zaradi tega pozdrava, nisem pa mogel ukreniti ničesar toliko časa, dokler nisem pridobil zaupanja pri šefu gestapa Dichtlu.

Ko se mi je zdelo, da nam Dichtl zaupa, in ko se je ponovno pritoževal bivši župan Ovsenik, ki je bil naš obveščevalec in vzdrževal zvezo s četniki, sem se zaradi vedenja tega gestapovca pritožil pri Dichtlu. Uspeh te pritožbe ni izostal; nadzorstva gestapovca Ljubljancev smo se znebili in brez nadzorstva hodili v akcije. Dokler nismo začeli hoditi v akcije proti partizanom samostojno, nismo imeli nikakih uspehov. Splošno mnenje med domobranci je bilo, da je ta Ljubljane imel zveze s partizani; vsekakor ga ob umiku na Koroško nisem nikjer videl.

Ko je bilo zasliševanja konec, sem rekel zasliševalcu: „Če hočete napraviti na Gorenjskem red, morate tiste, ki pridejo od partizanov, natančneje zasliševati kot ste pa mene. V tem tednu, ko sem bil med partizani, sem videl in slišal veliko, kar bi bilo važno za odkritje organizacije.“

Po tej moji pripombi me je poslal k Dichtlu, šefu gestapa. Takoj mi je bilo žal, da sem izustil te besede; bal sem se, da mi bodo prinesle neprijetne posledice; kajti splošno mnenje na Gorenjskem je bilo, da Nemci nimajo interesa onemogočiti širjenje komunistične propagande in s tem utrjevanje partizanstva. Z Dichtlom sem se razgovarjal brez tolmača. Iz kartoteke je vzel mojo karakteristiko in jo vpričo mene glasno čital: „Zagrizen (verbissener Slowene) Slovenec, udejstvoval se je v katoliških organizacijah.“ Tu je čitanje prekinil in dejal: „Vaši podatki niso slabi; vi imate isto pravico biti zaveden Slovenec, kot jo imam jaz, biti zaveden Nemec.“ Vprašal me je, če se upam ostati doma; pripravljen mi je dati nekaj bomb in samokresov; če pa hočem, lahko hodim spat na gestapo; lahko pa tudi stopim v njihovo službo. Te ponudbe nisem hotel sprejeti, rekel pa sem: „Pripravljen sem sodelovati z vami kar se tiče pobijanja komunizma. Najraje bi šel v Ljubljano in se tam javil k domobrancem.“ — „V tem vam ne morem ugoditi,“ je rekel, „ne bo pa dolgo, ko boste domobranec na Gorenjskem. Veliko se jih je že izjavilo in prosilo za orožje, da se bodo sami branili pred komunisti. Nekaterim sem že dal orožje. Če resno mislite na samoobrambo, pojdite za nekaj časa v škofjo Loko; tam je že nekaj oboroženih fantov. Pričakujem pa dovoljenja z Bleda za ustanovitev domobrancev na Gorenjskem. Kakor hitro bom dobil odobritev, vas bom obvestil.“

Nekaj dni sem se potikal okoli doma, ob večerih pa sem hodil spat v mesto k prijatelju Gassarju. Pred vojno sva se spoznala v Beogradu pri Stankotu Knafelcu, ki je bil šef kabineta ministra Kreka. Pozneje sva se pa zopet našla v Kranju. Gassar je bil odločen protikomunist. Imel je veliko prijateljev, ki so z menoj delili isto usodo, skrivali so se pred par-

tizani; z njimi sem se sestajal in smo se dogovarjali glede bodoče organizacije. Iskal sem zveze z vplivnimi ljudmi predvsem iz katoliških organizacij. Vsi smo bili edini v tem, da je nekaj v teh razmerah treba ukreniti. Neko noč, ko sem spal pri Gassarju, se mi je v sanjah prikazal Perne Anton. Začuden sem ga, v sanjah seveda, vprašal: „Ali nisi mrtev?“ „He,“ je odgovoril: „Jaz živim. Kaj pa še ti čakaš? Začni že vendar z organizacijo!“ Perne Anton je bil moj sošolec in dober prijatelj. Kot študenta sva skupaj stanovala, o počitnicah sem pa nekajkrat prebil nekaj tednov na njegovem domu na Povljah na Gorenjskem. Bil je oficir na Turjaku; predal se je partizanom in bil z ostalimi žrtvami prekopan ravnó v tistih dnevih.

Naslednji dan sem šel v Škofjo Loko, kjer je bilo kakih 15 fantov iz Poljsanske doline, ki so se skrivali pred partizani. Učitelj Humar je na posredoval pri Nemcih zanje, da so smeli obdržati orožje, katerega so imeli, in dobili še več orožja.

Metod Mikuž v Pregledu zgodovine NOB v Sloveniji na strani 506, IV. zvezek, piše: „10. marca* so ustanovili domobranci postojanko v Škofji Loki z delno tudi prisilnimi mobiliziranci.“ To je popolnoma napačno. Prisiljenega mobiliziranca takrat ni bilo niti enega; bili smo vsi po partizanih prisiljeni prijeti za orožje in braniti svoja življenja samo zato, ker smo spoznali, da je Osvobodilna fronta krinka, za katero se skriva komunistična partija, ki se hoče po vojni polastiti oblasti. Na žalost se nismo motili.

(Sledi)

* Ni res. 15. marca se je začelo domobranstvo v Škofji Loki. Brez vsake organizacije, spontano, ker jim ni drugega preostalo. Dan po umoru 10 napol skrivačev v Karlovcu, predmestju Škofje Loke. Preostalih sedem skrivačev je drugi dan zaprosilo na Gestapu za orožje, katerega so tudi dobili. Na Škofjeloški postojanki ni bilo ne na začetku in ne pozneje nobenega prisilnega mobiliziranca, ampak le izključno prostovoljci. Metod Mikuž je gotovo namerno postavil napačen datum, da bi kril sramoten umor.

Jerihonska roža

Legenda nam pove, da je sveta Devica Marija, na begu v Egipt, blagoslovila Jerihonsko rožo in ji obljubila, da bo živela večno, ker je Božje dete rešila pred Herodovim razbojnikom.

Pa je zares ta roža nekaj čudovitega

Botanik jo pozna, Jerihonska roža (*Scelaginella lepidophylla*), živi v tropskih krajih, kjer je vedno suša, v afriški puščavi in prednji Aziji. Ničesar ne zahteva — je zelo odporna proti vročini in suši. Med mesecem suše se zapre v nekaj volnen klopčič, korenine ji odmrejo in se loči popolnoma od tal, ter se pusti, da jo vetrovi stotine kilometrov daleč kotalijo, dokler na tem potovanju ne najde kak izvir vode ali oazo. Že vlaga

v zraku ji pomaga, da se odpre in se postavi v pravilno lego, da morejo korenine doseči zemljo in se na ta način sama ukoreninijo in vsadi. Če pa nima sreče, ostane zaprta v klopčiču v puščavi, vse dokler ne pridejo deževni meseci. Če pa tudi v tej dobi ne pride do vlage, more preživeti desetletja v nekakem mrtvem stanju in, ko pride do vlage, oživi na novo in razvije liste v sočno zelenilo.

Ta roža je čudež narave

Domačini ji pripisujejo nadzemske moči. Znanstveniki in raziskovalci poročajo, da so bili priče, da domačini ob različnih priložnostih vodo, v kateri je roža ozelenela, pijejo, jo uporabljajo za umivanje novorojenčkov in obveze ran, ker so prepričani, da ima roža resnično zdravilno moč. Tudi zatrujejo, da roža, čeprav v suhem stanju, kjersibodi odganja mrčes in njihov zarod.

Pa tudi pri nas ohranjajo Rožo Jerihonsko kmetijski stanovi, od roda v rod skozi stoletja, tudi oni vedo, da ima moč, da tam kjer jo spoštujejo in čuvajo, prinaša srečo, blagoslov in zadovoljstvo.

Položite to, navidezno mrtvo rožo, ki vam da občutek, kot bi bila pest suhega sena, v primerno posodico, vlijte nanjo nekaj vroče ali pa tudi mrzle vode in bodele pri vroči vodi skoraj takoj, pri mrzli pa v eni do dveh urah, doživeli ta veliki čudež.

Začnejo se razvijati lističi, pred vašimi očmi, rastejo, dokler se ne pokažejo v vsej svoji sveži lepoti in se raztegnejo po mokri vodni postelji. Če pa nima več vode, se zopet skriva sama v sebe in počiva.

Če napravite ta poizkus sedaj ali pa ga pustite za prihodnje desetletje, vedno bo zopet oživela, saj ima obljubljeno večno življenje.

Prevedel prof. Tone Čepon

Lic. I. Korošec

ŠTIRIDESET LET PO ZLOČINU

Nekje v Sloveniji trohnijo kosti generala Leona Rupnika.

Če bi sovražstvo, ki je razklalo naš narod na dvoje, ne bilo hudičevo delo, temveč le spor med Slovenci, četudi z orožjem in vsem, kar je nasledek tega, bi bil danes v Sloveniji vsaj grob prvega slovenskega generala.

In ko bi šel mimo tega groba prijatelj ali nasprotnik, ali ne bi postal? Prijatelj s hvaležnostjo; bi mu želel večni pokoj. Nasprotnik pa bi se ozrl, morda z rahlim priznanjem, ali pa bi — še vedno v ihti sovražnih klevet — zagodrnjal:

„Prav ti je, izdajalec.“

Toda predno bi namenil korak, bi mu noga obstala — izdajalec — česa, prav za prav koga — zakaj —?

„Resnica,“ ki jo trobijo že štirideset let, je vsak dan bolj krhka.

General Rupnik izdajalec — — ?!

Saj je vendar sam osebno nadzoroval gradnjo obrambne linije proti fašistični Italiji!

Vojakom svoje divizije — bolj kot general, je bil prijatelj.

Bil je eden zadnjih višjih poveljnikov, ki je sprejel kapitulacijo bivše Jugoslavije.

Izdajalec — je kričala nahujskana drhal.

Ker je ponudil — edini — roko razbitim vaškim stražarjem in četnikom, ki so se rešili pokola Grčaric in Turjaka.

Ker je vzpostavil zopet red v deželi in rešil strahu, terorja in maščevanja nezaščiten slovenske vasi, ki so bile v nočeh izpostavljene komunističnemu divjanju.

Ker je za dve leti prihranil slovenskemu narodu Teharje, Hrastnik, škofjo Loko, št. Vid, Kočevski Rog in vsa druga morišča; pa zapore in mučilnice OZNE po Ljubljani in vsej Sloveniji.

Izdajalec — — — ?!

Ali ni bila ta psovka za vsakega, ki so ga po ukazu političnega komisarja „justificirali“?

„Mi smo izdajalci in morilci slovenskega naroda,“ tako so prisilili z biči in puškinimi kopiti prodane domobrance, da so morali vpiti, ko so jih gnali skozi celjske ulice.

Izdajalka je bila mati domobranca. Izdajalec je bil otrok očeta domobranca.

Nad kom bi zganjali orgije nasilstva in morij, ko so se podivjani usipali iz gozdov, če bi jim partija ne ustvarila izdajalcev?

Nad kom bi maščevali svojo ihto, ker so bili ogoljufani za svobodo slovenskega naroda, če bi jim partija ne pokazala izdajalcev?

Kje in kaj bi ropali — po toliki praksi — če bi ne bilo ob „osvoboditvi“ po vaseh več izdajalcev, kot vaščanov? — —

V gošči so jim obljubljali enakost, bratstvo in oblast zatiranih.

„Stalin je naš. Tito je oče ubogih. Narod naš je z nami!“

Ko jih je ustoličil, so se mu uprli — Stalinu. Ne idejno, oblastveno.

„Po „svobodi“ je oče ubogih-Tito, živel v gradovih in z valpti pobiral desetino slovenskim tlačanom.

In „Narod naš“, to ubogo ljudstvo, je bilo en sam izdajalec!

Kako krvavo težka so leta pobarvane slovenske svobode!

„Danes šele spoznavamo, da je bil za slovensko komunistično partijo med in po vojni glavni sovražnik in kot tak izdajalec — Slovenec,“ je dejal razočaran partizan.

Prodane domobrance so poniževali, pretepali in mučili — ogoljufana masa v ihti. Če bi jim Angleži predali razorožene partijce, bi jih pobesili.

Rupnika so obsodili na smrt s teatrsko sodnijsko farso po zgledu kočevskega procesa, potem, ko so ga z mojstrsko ciniko sadizma pripravili po metodah komisarjev in rabljev moskovske Lubianke. Kakor ujeto, nevarno zver so ga v kletki razkazovali po ljubljanskih ulicah, krvavih iger željni, nahujskani drhali.

Po vsem tem sramotno krvavem pečatu, ki je globoko vžgan v slovensko komunistično justico, so tisto sredo 4. septembra ob četrti uri popoldan na Zelenem bajerju od Dolenjski cesti ustrelili prvega slovenskega generala. Sedem drznih knojevcev — partizanov, so določili za rabeljsko salvo.

„Živel slovenski narod!“ — — streli so preglušili poslednjo željo domobranca — generala.

Štiri kroglice so zadele v prsi — ena teh v srce — peta v vrat. Dva strelca pa sta „zgrešila“.

General je stal — nezavezanih oči — še po streljih. Sodnike in tožilce je postalo strah njegovega vprašujočega pogleda, visoko vzravnane postavne vojaka, ki se je slednjič zamajala in zrušila.

Široko odprtih sinje modrih oči, pa niso mogli ubiti — —

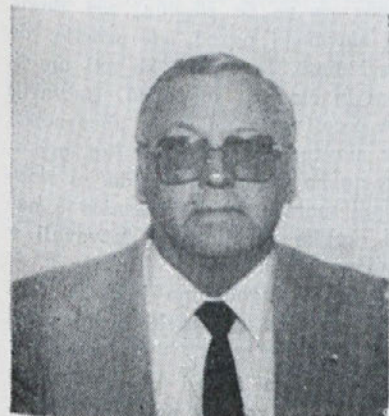
Ne, izdajalci ne umirajo tako.

Ko bodo kraški studenci izlili vso kri, ki je cena za pravo svobodo, bodo imeli svoj žegnani grob v Sloveniji tudi general Rupnik in vsi njegovi pobiti vojaki.

Če bo tedaj živ še kak partizan — ne komunist —, bo namesto psovke ob grobu zmolil zanj Očenaš.

France Kozina

SLAVA JUNAKOM

V čast in ponos mi je, da sem lahko kot domobranec podal svoje spomine in prikazal vsaj nekaj zadnjih utrinkov onih, s katerimi sem pred enainštiridesetimi leti napravil težko križevo pot iz Vetrinja in vse tja do zadnje postaje v globoko jamo Kočevskega Roga.*

Vsemogočni me je ohranil pri življenju — le On ve za kaj? Jaz sem prepričan, da zato, da morem ponesti v svet resnico o strašnem zločinu, ki so ga komunisti storili nad slovenskim narodom s pomočjo slovenskih domobrancev.

Zbiramo se vsako leto na spo-

* V št. 11-12, 1986 smo prinesli pričevanje soborca-junaka Franceta Kozine v angleščini in slovenščini. — Op. ured.

minskih prireditvah, da se poklanjamo največjim junakom v zgodovini slovenskega naroda — Slovenskim domobrancem. Njim, vsem preživelim in slovenski mladini so namenjeni ti moji spomini.

Slovenski človek je trpel vsa leta vojne, ko so ga preganjali okupatorji in pošiljali slovenske rodoljube v koncentracijska taborišča; njim pa se je za nameček pridružil še slovenski komunist. Toda udarce in bolečine, ki smo jo doživeli pred enainštiridesetimi leti, ko so nas Angleži pod pretezo in z zvijačo izročili preko meje na milost in nemilost komunistom, nimajo para v zgodovini slovenskega naroda. Komunistična krvoločnost je bila tolikšna, da so bili odločeni pomoriti vse protimisleče; tudi civilne begunce, če bi jim uspelo dobiti jih v svoje krvave kremplje. Če bi jim uspelo tudi to, bi vi danes ne brali teh spominov, in prav malo ali nič nas ne bi bilo, ki bi se mogli klanjati spominu mučeniške smrti slovenskih domobrancev.

Po volji Vsemogočnega smo preživel tiste krvave dni in živimo daleč od rojstne in drage domovine v tej ali oni državi kot svobodni ljudje. Kot takšni imamo dolžnosti in obveznosti do onih, ki so za to našo svobodo izgubili zdravje, padli v bojih in posebej do poslednjih, ki so bili izdani, mučeni in zverinsko poklani po raznih krajih Slovenije. Nikdar in za nobeno ceno ne smemo odstopiti od naše borbe proti brezbožnemu komunizmu. Ta boj se bije dalje in naša dolžnost je, da s svojimi izkušnjami, ki jih imamo, pomagamo ta boj izbojevati do končne zmage.

Enainštirideset let že trohnijo kosti naših soborcev — vaših dragih — tam v globoki jami Kočevskega Roga, v strelskih jarkih okrog Tebarja, zapuščenih rudnikih Hrastnika, v Hudi jami in drugih masovnih grobiščih širom slovenske zemlje. Njih duše pa so že zdavnaj pri Bogu, katerega prosijo usmiljenje za naš trpeči slovenski narod, ga prosijo, da bi mi ostali zvesti slovenskim izročilom in idejam, za katere so oni umrli.

Nam v svobodi ni sile. Živimo v miru in človeku spodobno. Ustvarili smo si svoje domove in družine; nismo pa ostali brez nalog in obveznosti. Naša dolžnost je, vzgojiti svoje otroke v slovenskem duhu in jim prikazati vso lepoto naše domovine tako, da jih ne bo nikdar sram, da so sinovi in hčere slovenskih staršev. Ti naši mladi morajo zvedeti resnico o naših padlih in pomorjenih, da bodo vedeli, koliko so Slovenci žrtvovali v skupni borbi narodov za tako zaželeno resnično svobodo.

In še eno nalogo imamo in ta je: ponesti v zgodovino junaška dela vseh onih, ki so v letih vojne in revolucije padli v gigantski borbi proti vsem sovražnikom našega naroda.

Ko sem pred enainštiridesetimi leti kot eden izmed vrnjenih delil strašno usodo, nisem mislil, da bom podajal kdaj zadnja naročila in pozdrave onih, ki so tedaj poleg mene umirali. Še danes se čudim, kako da je meni bilo dano, rešiti se iz tiste globoke jame v Kočevskem Rogu. Vsega, kar se je tedaj tam dogajalo pred jamo in v njej, se živo spominjam in bo ostalo v spominih vse dni mojega življenja. Nemogoče je te stvari povedati in opisati tiste dogodke, ker to se da samo doživeti. Kadar

koli v mislih premlevam tisto strahoto, ponovno preživljam vso grozo, ki jo je prenašal prodan slovenski domobranec.

Napisal bom nekaj utrinkov in z njimi prikazal, kako je slovenski domobranec odhajal na svojo Kalvarijo. Živa mi je pred očmi prva postaja križevega pota tam v Kranju. Stopil je pred nas komunistični komandant ter vprašal, če se mu kdo javi, da ga ustrelji? Nihče ni ustregel njegovi želji; saj smo vendar tam stali po večini mladeniči, ki smo komaj začeli spoznavati vrednost in pomen življenja. Ker pa je komunistični rabelj na vsak način želel preliti pošteno slovensko kri, so tam od stražarske barake pripeljali mladega vojaka.

Z rokami vzadaj zvezanimi v zapestju z žico se je ves razbičan in utrujen bližal našim vrstam. Spoznal sem ga, saj je bil z menoj v isti edinici na Grosupljem. Dvignil je glavo ter z očmi prešel naše vrste, kot da se poslavlja. Srečale so se najine oči in razbral sem njegove želje: „Povej, da sem bil zvest do zadnjega diha, in pozdravi moje drage domače!“ Rahlo premikajoče se ustnice so izrekale molitev ali prošnjo k Vsemogočnemu, naj mu olajša ali pa skrajša trpljenje. Njegovi črni lasje so se lepili na čelo ob strnjeno kri in videti je bilo, da mu je glava polna ran. Stopil je k njemu komunistični komandant in mu ukazal, da se vleže. Mladi domobranec pa ga vpraša, kako? Na trebuh ali hrbet? Ves razjarjen rabelj zakriči: „Na trebuh!“ in ga pri tem brene z okovanimi obravljji tako silno, da mladi domobranec Koman Polde pade z vso silo z obrazom na zemljo. Ponovno vzdigne glavo kot v zadnji pozdrav nam, ki bomo pot nadaljevali, dokler nas končno ne doleti enaka usoda. Komunistični veljak je obrnil cev puške v zrak in spustil nekaj strelkov; nato pa položil cev puške na tilnik ležečega mučenca in pritisnil na sprožilo — in negibno je tam obležalo truplo mladega domobranca. Ukazali so nam ga zakopati v kotu taborišča. To je bila prva žrtev artilerijskega divizionarja. Tako kot ta mladi domobranec, so potem umirali v tisočih in tisočih širini slovenske zemlje in umirali kot junaki, brez sovraštva, brez obžalovanja, da so bili domobranci, in z molitvijo na ustih. Ob takšnih premišljevanjih in prividih se velikokrat sprašujem, kako to, da sem bil jaz deležen tako velike milosti? Prepričan sem, da si do tedaj še nisem zaslužil mučeniškega venca, ter da moja borba še ni končana! —

Po enainštiridesetih letih mi še vedno zvenijo v ušesih molitve, katere smo glasno molili na kamionih, ko so nas morilci zvezane odvažali tja do zadnje postaje našega pota — do jame v Kočevskem Rogu.

Po enainštiridesetih letih, ko se zbiramo prijatelji, svojci in soborci tako daleč od njihovih grobov, se podajamo v mislih tja k njim in iz naših src privre globoka in iskrena molitev za njihov spokojni počitek. Šaj to je vse, kar moremo dati našim pomorjenim junakom. Ni ne križev in ne spomenikov; in sveče ne gorijo na teh grobovih. Toda tam na njihovem skupnem grobu v Kočevskem Rogu že rastejo visoke jelke, katerih korenine segajo globoko v zemljo; morda prav do kosti pomorjenih junakov, od koder zajemajo moč za svojo rast. Vrhovi teh jelk pa iz hvaležnosti

lahno pošumevajo v vetru hvalno pesem junakom slovenskega naroda in šepčejo slovenski zemlji, da tu počivajo zadnji ostanki tistih, ki so darovali svoje mlado življenje za Boga — Narod — Domovino.

Silni orel, ki preletava gorske grebene ter uživa oddih v vrhovih teh jelk, svoj obisk posveča njim, ki so ponosno nosili na rokavih grb slovenskega orla.

Slava junakom našega naroda! Slava in večni mir nikdar pozabljenim soborcem! —

NAŠI MOŽJE

Prof. Nace Frančič — 50-letnik

Nacetu Frančiču najbrže ne bodo ugajale te vrstice, ko ga proglašamo za petdesetletnika. Počuti se mladostnega in bojevitega, iz oči mu žari vedro gledanje na svet in dogodke v njem, v upanju na boljše čase, ki jih moramo Slovenci doživeti, saj bridkosti in preizkušenj je Nace do svojih Abrahamovih let užil dovolj.

Skrb za 93-letno mamo go. Karolino in dom v Hurlinghamu je po nič zavidljivem delu kot vzgojitelj na tukajšnjih državnih srednjih šolah dokaz njegove nesebičnosti do slovenske matere, ki je dala življenje njegovi sestri Lini por. z inž. Matičičem, bratu Ivčku in njemu.

Kot otrok je delil z mamo bolečino, ko so komunisti umorili njegovega mladoletnega brata, domobranca stiškega udarnega bataljona, pa šikane partizanov in njihovih privržencev, ki so se znašali nad družinami premagancev. Vse to in še mnogo več je ostalo zapisano v njegovem spominu na tiste čase.

Dolga so bila leta ločitve, a kljub njej oče našega slavljenca, sedaj že pokojni, svoje družine ni nikoli pozabil; skrbel je zanjo kot malokdo. Leta 1955 se je družina zopet združila z njim v Argentini v kraju Villa Ballester.

Prestavljen v novo okolje, se je naš jubilanč zaposlil v Budrovi tekstilni tovarni kot tkalec, kjer so delali mnogi Slovenci vseh starosti. Poudariti je treba, da je kar lepo število mladih slovenskih Budrovcev končalo višje šole; med njimi je tudi Nace promoviral za profesorja zgodovine in zemljepisa.

Naš jubilant se je rodil 27. januarja 1938. leta na Doljni Brezovici pri št. Jerneju na Dolenjskem. Pokrajina pod Gorjanci, skozi katero si med dolenjskimi griči reka Krka utira pot v Savo, je lepa in bogata. Tam je Nace hodil v ljudsko šolo, nekaj časa tudi v srednjo šolo, pasel krave in kmetoval. Tam je bil priča nasilja, ki ga je OF izvajala v najbolj kruti obliki; zato je odločen protikomunist — Taborjan in redni dopisnik Tabora.

Poleg svoje službe še vedno najde časa za srečanje z rojaki. Nikoli ne zamudi nobene prireditve v Rožmanovem domu; saj ta dom predstavlja hišo ljubezni, ki so jo zgradili slovenski domobranci za slovenske domobrince in ostale rojake, ki se v njem dobro počutijo.

Pogosto ga srečamo tudi v mali dvorani „Slovenske hiše“, kamor prihaja na razna predavanja Slovenske kulturne akcije, kjer ob debati krepko poseže vanjo in jo razgiba. Le tako naprej!

Našemu jubilantu želimo, da bi v življenju obhajali še mnogo takšnih dni v krogu svojih domačih in vseh prijateljev in znancev! Slavko Skoberne

V spomin Marku Malovrhu

26. avgusta 1986 je umrl Marko Malovrh v mestu Cambridge, 120 milj jugovzhodno od Clevelanda. Pokopan je bil naslednji dan na mestnem pokopališču.

V ZDA je emigriral konec 1949. Najprej je dobil zaposlitev v Lemonu, nakar je prišel v Cleveland, kjer je po kratki zaposlitvi živčno obolel.

Nekaj časa se je zdravil v Clevelandu, a so ga kmalu poslali v bolnišnico za duševno bolne v Cambridge.

Dvaintrideset let je bil Marko v tej bolnišnici, ne da bi ga obiskal kak prijatelj Slovenec, brat ali sestra. V vseh teh letih ni slišal ene slovenske besede, le angleško; a ni hotel govoriti, čeravno je razumel. Ob mojem obisku l. 1983 v Clevelandu smo ga šli prvič obiskat Hinko Zupančič z ženo Marijo, France Dejak z ženo Metko in jaz. Takoj, ko smo ga našli v bolnišnici, nas je spoznal in se nas zelo, zelo razveselil. V pogovoru se je spominjal še drugih prijateljev: Ludvika, Matevža, Gruma in ostalih. Ko mu je Hinko ponudil revijo „Tabor“, jo je začel kar na glas čitati.

Obiskovat Markota iz Clevelanda ni bilo lahko; ljudje so delali in

tisti prosti dan v tednu so morali uporabiti za druge nujne zadeve. Ko pa so zaprli tovarno White Motor Co., se je stvar precej spremenila. Večina naših bivših domobrancev se je tako lahko upokojila že z 58 letom, kar je posredovala kompanija. Tako je Marko imel pogostejše obiske. Hinko mu je večkrat pisal, pošiljal „Tabor“, „Našo luč“, „Ave Marijo“ in druge revije. Tudi meni je Marko odgovarjal na moja pisma za Božič in Veliko noč.

Ko sem leta 1986 zopet obiskal Cleveland, smo se že v ponedeljek po domobranski proslavi na Pristavi odpeljali do Marka. Bil je zelo spremenjen, telesno oslabil zaradi raka, a smo se vseeno lepo pogovorili, obujali spomine in se lepo poslovili od njega. Videli smo, da se mu je bolezen zagrizla in da gre h koncu. Še enkrat smo ga šli obiskat nekaj dni pred mojim povratkom v Argentino. Tokrat smo ga že dobili v postelji, s katere že ni mogel vstati. Govoril je lepó, se spomnil vseh prijateljev, posebno domačih, za katere je poslal pozdrave. Ko smo odšli, smo že vedeli, da ga ne bomo videli več; posebno jaz, ki sem takó daleč.

Franceta Dejaka so iz bolnišnice redno obveščali o stanju Markota. Kakih 20 dni pred smrtjo je dobil še pljučnico, ki jo je prebolel. Tudi so sporočili, da je Marko zaprosil za duhovnika. Tako je Marko 26. avgusta umrl spravljen z Bogom in telesno popolnoma izčrpan odšel k Bogu po plačilo. Naj mu bo lahko ameriška zemlja! —

Soborcu Francetu Dejaku in gospe Metki, kakor tudi Hinku Zupančiču in gospej Mariji najlepša hvala za vse žrtve, ki so jih imeli z obiski Marka, posebno naj to velja Hinku za pošiljanje revij, posebno verskih, kar je gotovo pripomoglo, da je tako pripravljen dočakal smrt in umrl kot kristjan.

Ako se dobro spominjam, je bilo leta 1947 že v jeseni, ko sem se sprehajal po taborišču Spittal ob Dravi. Približal se mi je Marko in mi začel govoriti o sebi, da je bil vrjen iz Vetrinja, da je bil v škofji Loki in v št. Vidu, a ker je bil tako mlad, je bil pomiloščen; da pri stricu v Ljubljani ni mogel biti, ker ga ni maral, in je zato odšel na Dolenjsko; da je že trikrat pripeljal ljudi v Avstrijo in se vrnil nazaj. Njegov starejši brat je bil domobranec, a se je po nesreči sam ustrelil, ko je v tramvaju pretrdo postavil brzostrelko na tla. Sam je že kot 14-letni fant nosil pošto domobrancem. Da, bi se tudi sedaj rad vključil v kako gibanje, ki se bori proti komunizmu, ker je slišal, da to obstaja, in če mu lahko pomagam in na koga naj se obrne...

V začetku nisem polagal pažnje na njega, saj je izgledal kot otrok, a njegov pogovor je bil tak kot preizkušenega borca, ki govóri po lastnih izkušnjah. Fant mi je bil všeč; zato sem ga predstavil Francetu Grumu. Tako se je Markó vključil v gibanje „Slovenske vojske Kralja Matjaža“. Bil je discipliniran, izredno sposoben, iznajdljiv, pa korajžen. Postali smo si prijatelji in zaupali drug drugemu, kot sami sebi.

Konec leta 1948 sem odšel v Argentino, a Marko je ostal v Avstriji. Priobčim njegovo pismo, ki mi ga je pisal iz Avstrije, iz katerega boste videli in spoznali njegovo ljubezen do domovine, ki mu je bila več kot lastno življenje.

Kaj je krivda mojemu molku? Cene, ne misli, da sem Te pozabil; to nikoli. Saj ne bi bil fant, če se Te ne bi spominjal in Ti želel skorajšnjega snidenja v borbi na terenu. Težko mi je, da sem tak slabič, ker Ti šele sedaj pišem. Vedno sem mislil, da bom jutri, ko bom imel kake važne novice, pa nočejo priti. Vem, da si Ti istega mnenja, da bi bila skupaj v borbi doma. Kajti najlepše je živeti v pravi borbi za njo — drago domovino. Glej, vedno sem čakal, da Ti to najpreje sporočim, kajti s tem bi Te še najbolj razveselil.

Glej, Cene, sam praviš, da si bomo sami razložili te težave, zato ne zameri, ker Ti pišem o njih. Ludvik se je oženil in je že odšel v Ameriko. Vsi odhajajo in se bojim, da bom moral tudi jaz oditi. Kajti še vedno se bojim, da pride sam Bog si ga vedi od kod in zakaj vzrok, ki bi mi preprečil odhod. In če se vojska še odloži, kaj potem? Francetu Grumu je hudo in pravi, da, četudi vsi odidejo, on bo ostal. Ti sam veš, da je on idealist brez primere, kajti danes to še bolj vidimo kot popreje. In ali naj ga zapustim samega? Zdaj veš, kako težka je odločitev, če Ti odkrito povem še to, da ne ljubim drugega kot ljubo domovino in ves slovenski narod ter moje drage starše; a nanje ne smem misliti, ker mi je potem preveč hudo. Upam, da v tem vse razumeš?

Cene, res je tudi moja puška počila mnogokrat po onem dnevu, ko smo se ločili, a še vedno v samoobrambi. Glej jaz sem samo to želel, da bi Ti pisal o našem napadu, kajti s tem bi Ti povedal, da se bomo kmalu videli.

Glej, Cene, Ti si moral oditi zaradi staršev in Ti je bilo lažje. Kaj pa jaz? Meni, upam, ni treba zaradi njih in sploh nimam večjega vzroka kot to, da se za nekaj časa umaknem nevarnostim; kajti vsak oznovec ima svojo sliko, to so mi sporočili tisti, ki so merodajni. Ne bojim se za svoje življenje, pač pa za življenja, ki zavisijo od mene. Sam veš, da iti sam v hosto ne da bi se oglasil pri zaupnikih, nima pomena. Saj mi je njih moč ravno pri zadnjem napadu pokazala, da me ne smejo dobiti; in jaz mislim zaradi drugih žrtev. Mislim, da Ti je Grum pisal potek zadnjega boja; če ne, pa preberi „Slovenijo“. Samo to vedi, da so oni napadali, ne mi! Pokalo je pa tako, da so se kar lasje privzdigovali, v začetku 3-4 metrov bližine. Oni so streljali kot Amerikanci pred invazijo, a mi smo morali štediti, ko ne veš, koliko boš rabil od Ljubljane na Koroško. Še danes se moram smejati, čeprav sem se takoj po boju dovolj, kako neumni so bili, ko so videli, koga imajo pred seboj, pa so tako vpili „roke v vis“. Matevža je malo opraskalo, meni so pa samo obleko prevrtali; pa sva tako pela, ko sva šla proti meji, čeprav je bilo na Basiškem sedlu do kolena snega; če pomisliš, kakšna pot je od Ljubljane peš na Koroško v snegu, moraš vedeti, da ni bilo hudih ran. Moremo le z večjim ponosom gledati rdečim v oči; mi lahko bolje merimo. Saj nje je že danes sram. Cene če bi Ti lahko pisal o spopadih na meji, potem o zasedah v Ljubljani, kjer me čakajo že štiri mesece in se ustijo, da me morajo dobiti. To so

stvari, ki jih je treba poslušati; kajti težko je tako pisati, da bi človek mogel verjeti. Ljubi Cene, če bomo Njega tako prosili, da četudi bomo raztreseni po vsem svetu, se snidemo v naši ljubi domovini, nas bo On uslišal. In skupaj bomo šli od zmage do zmage!

Matevž je sedaj zopet v Spittalu in prevzel Ludvikovo mesto. Danes je zopet letel kot Ludvik poprej v Beljak. Velikokrat govoriva o Tebi, a pisati se ne pripraviva. Ne zameri nama! Upam, da bom sedaj večkrat pisal; saj sem bil le kak teden tukaj, drugače sem se držal po tri tedne v domovini. Tisti teden sem zopet lovil kalorijske, kajti Ti veš, koliko jih pogori do škofje Loke; in dodaj še pot do Kočevja, pa jih je kar precej „stavžentov“.

Tu v lagerju je dolgčas; no sedaj naj Ti ne bo hudo po njem! Odkriti Ti povem, ko je odšel transport v ZDA, sem šel iz Salzburga domov, pa od vhoda do naše barake, čeprav sem srečal veliko ljudi, nisem poznal drugega kot tistega Srba, ki je včasih kričal — „kruha črnega“.

Pošiljam Ti po dolgem času tri slike; druge niso bile dobre. Pravtako se Tebi zahvalim za ono, ki si jo zame poslal preko Gruma.

Dragi Cene, najbolj bi Te zanimalo, kdaj bo prišel povratek. O tem Ti ne morem pisati točno; in četudi odidemo vsi po svetu, vrnili se bomo! Ludvik, ki je že poročen, je še trdno uverjen, da ga družina ne bo ovirala, da ga ne bi videli med prvimi borci v strelskem jarku.

Cene, nepozaben prijatelj, poznam Tvojo preteklost še iz škofje Loke in vem, da bi takrat podlegel, če se ne bi zavedal, da moraš pričakati vstajenje našega naroda. Le s pogumom novim časom nasproti! Saj tudi jaz težko čakam časov, da se snidemo utrjeni po borbi in prižgemo cigareto; kajti boljše ni nikdar...

Kako pa Ti in starši? Mama, vem, da je korajžna in mislim, da se takrat ne bo branila iti z nami, da nam bo kuhala. Kako pa z našimi? Še enkrat oprosti, ko sem tako dolgo odlašal z odgovorom. Sprejmi priščne pozdrave od Tebi udanega prijatelja Marka in Matevža.

Tak je bil Marko; ena sama ljubezen do domovine! Takšni so bili naši fantje; nikdar premagani! Je prav, da jih spozna naša mladina, in da bo ponosna nanje!

Tak je bil pred letom dni, 20. decembra 1985, ob avtomobilski nesreči ubit kapitan-poveljnik Velikolaškega domobranskega udarnega bataljona, inženir in profesor **France Grum**, kakor piše Marko; idealist brez primere. Ko se nam je zdelo, da je za nas konec sveta, ko so se mnogi naši oficirji in politiki skrivali po tirolskih farovžih, je bil France prav tako iskan od angleške politične policije in zasledovan po rdečih trojkah poslanih iz domovine, pa se ni skril; nasprotno, organiziral je skupaj s prijatelji odpor v domovini, novo osvobodilno vojsko „Kralja Matjaža“, ki naj bi osvobodila domovino. Ni bilo mogoče, ker svet še ni bil zrel, in kakor izgleda, še danes ni. Za ta čas pa naj nam bosta ta dva junaka vzgled borbe in junaštva, pa tudi, kako je treba ljubiti domovino!

Cene

Vesti iz Rožmanovega doma

(Govor predsednika Rožmanovega doma Petra Čarmana dne 7. 12. 1986.)

Dragi rojaki in rojakinje!

Z velikim veseljem vas prisrčno pozdravljam in izrekam dobrodošlico v iskreni hvaležnosti za vašo navzočnost.

Da ste se odzvali na današnji dan našemu povabilu, mi je dokaz, da z dopadanjem sledite delu naše ustanove, da se z njo veselite, da čutite z njo, da jo imate radi. Tako krepite še našo voljo do nadaljnega dela; skupno pa stopamo po poti, ki nam jo je nakazal zaščitnik tega našega doma, naš mučeniški škof dr. GREGORIJ ROŽMAN, ki je prvim beguncem na pot leta 1947 dejal: „Imejte ljubezen in usmiljenje med seboj!“

Pri mašni daritvi smo si okrepili duha. S postrežbo z dobrim bomo zadostili potrebam našega želodca, s kapljico iz naše kleti si bomo privezali duše; s pogovorom med seboj bomo utrdili naša prijateljstva, da bomo skupno in složno nadaljevali delo bratske ljubezni, ki se kaže v skrbi za ta naš dom.

Naj nam pomaga Bog na priprošnjo našega zavetnika dr. GREGORIJA ROŽMANA.

Za bližajoče božične praznike Vam v imenu Rožmanovega doma želim mnogo osebne sreče in notranjega miru.

Hvala in veliko dobrega razpoloženja vam želim.

ZA ČIŠČENJE POJMOV

STARA ZGODBA V NOVI OBLEKI

V Clevelandski Ameriški domovini z dne 21. oktobra 1986 sem bral kratko poročilo o poklonitvi Tolstojeve nove knjige *The Minister and the Massacres* clevelandskemu županu Vojnoviču. Poročilo spremlja tudi slika, da se vidimo. Ker je to opravil g. Jože Melaher v prisotnosti še drugih članov SNO (Slovenski narodni odbor), je stvar postala zanimiva in v toliko obrnjena, da ne gre toliko za knjigo, ampak za predstavitev SNO.

Čeprav sem vedno pripravljen priti vsaj na pol pota in še nikoli nisem odrekel sodelovanja pri nobeni stvari, ko gre za slovenstvo, me je tole poročilo le malo pogrelo. Zdi se mi, da vsa ceremonija ni posebno posrečena poteza. Kje so bili ti gospodje, ko smo zbirali gradivo, žrtvovali čas, denar in pota, da smo grofu Tolstoju pomagali pri pisanju te zgodovinske knjige o tragediji Slovenskega domobranstva? Dragi gospodje!, to smo naredili bivši domobranci, po veliki večini člani Tabora, dočim so nekateri drugi, katerim je strankarska pripadnost prvo, šele potem pa domobranstvo, prav takrat iskali dlako v jajcu in se obregali ob tiste, ki se

pokojnega generala Rupnika, upamo, postaviti na prvo mesto, vsekakor pa nad vsako stranko.

Zdaj pa ti isti gospodje v rokah prinesejo to knjigo in se z njo, ne vem v čigavem imenu, poklonijo županu. — Ali ni že čas, da kaj svojega spravite skupaj in na svojem delu gradite svoj kapital?

To ni prav in ni pošteno! To ni nič manj kot izkoriščanje dela in žrtev drugih za svoje namene!

Sicer pa to ni nič novega. Čeprav sem že zdavnaj sklenil, da se v te stvari ne bom mešal, ste me zdaj prisilili spremeniti svoj sklep, ker se vedno znova dogaja, da se naša dobra volja izrablja; zato sem dolžan braniti tudi pozicije domobrancev.

Tudi pred 23-imi leti smo igrali na iste karte. Tudi takrat je bilo malo delavcev, zato pa bolj številna skupina nekje zadaj, ki nas je hotela „voditi“. Ko je tisti nezaželeni otrok — domobranska organizacija — brez političnega blagoslova zrastel, delal po organizacijah, mislil na invalide, pomagal graditi cerkve in ohranjal naše skupnosti žive, pa se še ni izčrpal, je postalo delo tistih, ki so še vedno hoteli umitih rok mimo slovenskega dogajanja v zgodovino, ničevno in na majavih nogah. Tedaj pa, namesto da bi poprijeli in z delom pokazali svojo zrelost, v velikih časih biti cel mož, je padla beseda — verjetno samo privatno, ker masa v nobenem narodu ne misli, mislijo le posamezniki —, da je treba domobransko organizacijo komandirati, ali pa jo razbiti. Razbili ste jo, podrli ste pa tudi svojo trdnjavo. V zavesti svoje vsemogočnosti ste nam takrat prisodili nekaj mesecev življenja, toda konca kljub napadom (celo ovajanja policiji niso izostala) ni hotelo biti, zato se je z leti stanje pomirilo, sodelovanje je postalo skoro popolno in to navkljub dejstvu, da smo dostikrat delali največ mi, nagrado pa so izkoristili drugi. Tega nismo spregledali, a smo molčali v dobro nas vseh!

Podobno je bilo s seznamei vrnjenih. Več kot dvajset let smo prosili in spraševali na vse strani, ker smo vedeli, da so taki sezname bili napisani, pa jih ni bilo nikjer. Šele 39 let pozneje sta prišla na dan kar dva seznama, eden v Argentini, drugi v Rimu. Kakor smo bili zanje hvaležni, smem z vso upravičenostjo reči, da bi bili pred dvajsetimi leti vredni veliko več, ker je bilo takrat živih še veliko več prič, ki bi te sezname lahko izpopolnile. Tako se tudi tega drži tisto slovensko prekletstvo: če ne bom jaz, pa tudi drugi ne bo! Ker jaz nisem zmogel, smo pa dali Taboru, da tam kaj naredi in rešijo tudi naš politični obraz.

Zadnje leto so se nekateri zakleli za združitev za vsako ceno. Tisti pa, ki smo šli skozi prvotno fazo, nismo pozabili, česa so gotovi ljudje zmožni; zato smo ostali skeptični. V Argentini je prišlo do razgovorov med politiki, Zedinjeno Slovenijo in Vestnikom na eni, ter Taborom na drugi strani. Že pri drugem ali tretjem sestanku članov Vestnika ni bilo zraven (bili pa so politiki), ker je odbor Vestnika ugotovil, da med domobranci ni trenj, ne nasprotij, ne razlik; zato so smatrali razgovore za nepotrebne. Razlike in vse drugo postane aktualno šele, ko pridemo na razmerje med

stranko in domobranci. Povsod, najsibo v Kanadi, v Argentini ali v Ameriki, se znamo domobranci prijateljsko pogovoriti o časih, ko je bilo ohranitev življenja edino važno, morda z majhno razliko v Clevelandu, kjer je na obeh straneh nekaj trdih glav, ki si ne dajo blizu. Med nami pa je zelo velika razlika v tem, da nam, Taborjanom ni treba poslušati prišepetavanja od nikogar, ampak gremo svojo pot naprej z mislijo na naše pomorjene in zvesto vdane domobranski ideji svobode. Takšni organizacijsko obstojamo in po svojih močeh pomagamo svojim bližnjim, takšni smo bili zmožni pomagati zgodovinarju grofu Tolstoju in svetu posredovati žalostno naših ljudi, da je Slovenijo prinesel na zemljevid, nas Slovence pa prikazal kot narod, ki noče umreti; takšni navsezadnje živimo in smo režimu doma v opomin, zatiranim in svobode okradenim pa upanje, čeprav še tako šibko.

Ta zadnji „poklon“ s Tolstojevo knjigo me je dokončno prepričal, da o kakšni združitvi ne more biti govora, dokler med nami vsemi ni iskrenosti. Te pa v danem primeru gotovo ni.

S tem sem odgovoril tudi tistim, ki moja mehka čustva bombardirajo z različnimi pismi, v resnici pa hočejo samo pri zadnjih vratih priti in deliti naše napore. Hvala za tako združitev! Bo pač treba bolj ravnih poti in iskrenih namenov...

TABOR

NAŠI MRTVI

✦ Štefan Kodelič

Petnajstega novembra je umrl v Mendoza, Argentina. Pokopan je pod mogočnimi Andi. Ob grobu mu je lepo in doživeto spregovoril in voščil z Bogom soborec Ernest Hirschegger.

Tako skrito je bilo tvoje življenje, Štefan, kot da si se umaknil vsemu svetu. Ti, nekdanj tako korajžni in veseli štajerski fant.

Tam pod sv. Urhom sva se prvič srečala tiste noči, ko smo odšli v Gorjance. Zaupna pa sva si postala šele, ko sva bila določena v trojko z Nedohom, tistimi, ki so ga Italijani v zasedi podrli na studentu pri Črmošnjicah, ko smo šli po vodo.

Bil si z vsem zadovoljen in nikoli te nisem čul, da bi godrnjal, četudi so bile straže predolge in čeprav je kuhar pozabil na tvojo porcijo.

O sebi nismo nikoli govorili, saj je bilo vse tako prehodno, negotovo, zato te nikoli nisem prav poznal. Vem le to, da si bil korajžen, dober bojni tovariš in velik idealist. Često sva si delila skorjo grenkega koruznega kruha in požirek sparjene vode iz čutare. Pa je bilo lepo, ker nikoli nihče ni mislil nase, ob tolikem trpljenju naših nezaščitnih, dobrih ljudi.

V spominu mi je ostal tisti lep jesenski večer tam za Krko. Sporočili so nam, da gremo iz gozdov v Legijo smrti v vasi in da Italijani nas ne bodo napadli.

„Nedoha so nama ubili laški okupatorji in toliko drugih. Si videl, kako so požigali Smolenjo vas in gonili živino in naše ljudi — — — Kako naj jih toleriramo —?“

Poslednji žarki zahajajočega sonca za Trško goro, so se igrali s solzo v tvojih očeh, še veš Štefan!

Tako se ti je mudilo za Grumom in pustil si me samega na mrtvi straži...

Odpočij se Štefan, v zemlji, ki nam je mati. Spomin nate in na vse vas je vklesan v Gorjanskih skalah.

Lic. Ivan Korošec

Prijatelju domobrancu — Jožetu Štefaniču v slovo

Prvič sva se srečala v zgodovinskih septembrskih dneh 1. 1943 po bojih v Zameškem pri Kostanjevici. Do takrat sem Te poznal po dopisih za „Slovenski dom“ o življenju in obrambi Vaških strazarjev pod Gorjanci in v Beli Krajini, katerim si se med prvimi pridružil leta 1942. Tvoji članki so bili umirjeni; iz njih je žarela Tvoja načelna krščanska miselnost, Tvoj odločen in vedno duhovit, dobrosrčen značaj.

V tistih dneh sem ugotovil, da si bil domobranec, ki je znal v kritičnih časih bodriti svoje soborce z resno, Tebi po Bogu darovano

govorniško besedo, polno bistrih in šaljivih domislic. Takrat oba še sanjala nisva, da bova preživela v Argentini toliko lepih dni v resničnem prijateljstvu.

Kot poklicni vrtnar v Zagrebu, na Bledu, pri graščaku Thurnu na Koroškem in vsa leta v Argentini do Tvojega nepričakovanega slovesa si ljubil zemljo, cvetlice in sadike, bil srečen v Tvojem težaškem delu — vse za srečo Tvoje dobre ženke Alze in sinova Joška in Silva.

Tvoj lep dom in park sta bila stoterokrat zbirališče ne le Tvojih osebnih prijateljev. Radi so Te obiskovali slovenski domobraneci, funkcionarji slovenskih domov in organizacij in somišljeniki Slovenskega držav-

nega gibanja. Prvi, nedvomno zgodovinski sestanek je bil prav v Tvoji začasni hiši v Bella Vista že pred 33 leti.

Kot zaveden Slovenec in politični videc si nam neredko dajal vzpodbude in ostal zvest slovenski državni misli tudi v časih, ko so nam mnogi zaradi jasnega in odločnega stališča očitali kršenje slovenske skupnosti. Kot slovenski domobranec si vedel, da je Tvoje mesto med nami. Visoko si čislal generala Leona Rupnika in bil ponosen, da si se boril pod poveljstvom polkovnika Vuleta Rupnika ter tesno sodeloval z dr. Francetom Blatnikom.

Pred leti si začel pisati spomine iz revolucije. Na zadnjem srečanju v Rožmanovem domu si nam še razlagal svoje načrte, kako se boš preselil iz Tvoje velike domačije v novo hišo. Ogradil si vrt, spet sadil in sejal ter že končal temelje. Gospodar življenja pa je imel s Teboj druge načrte: dovolj garanja, družina je že preskrbljena, Ti boš šel tja, kjer so Tvoji večni prijatelji slovenski domobranci.

Kakor da bi se z Bogom dogovorila, si v nedeljo 9. novembra, že strtl in onemogel, še zbral po neuspelih transfuzijah zadnje moči in imenoma naročal pozdrave vsem prijateljem, ljubi ženki in sinovom pa osebno oporoko za življenje. Pripravljen v Gospodu si se 12. novembra 1986 ob štirih zjutraj pridružil vojski naših pomorjenih junakov. Sedaj počivaš v Vrtu miru, katerega simbola v življenju nisi užival. Bog Te je poplačal za Tvoje žrtve s kratkim trpljenjem; saj si kmalu po operaciji mirno zaspal.

Poslovilne besede pesnika A. Škerjanca v Tvoji hiši bodo govorile bodočim rodovom: „Jože Štefanič ni bil samo katoličan, ampak dober katoličan, ne samo zaveden, ampak ponosen Slovenec, ne samo dober človek, ampak plemenit človek. Takega bomo Taborjani ohranili v spominu.“

Za slovo si prosil namesto vencev, da darujemo za Rožmanovo zavetišče in svete maše. Po Tvoji želji smo Tvojo krsto obsuli s cvetjem s Tvojega vrta. Kako lep je bil šopek Tvojega ljubljenega vnuka, ki sprašuje, kam je odšel stari ata. Pogrešal Te je že prve dni, mi, Tvoji prijatelji, Te bomo pogrešali do takrat, ko nas bo Bog poklical na Tvojo pot.

Užaloščeni ge. Elzi, sinovoma, bratom in sestram po svetu ter 94-letni mami v domovini naše globoko sožalje!

Slavko Skoberne

IZ DRUŠTEV

Okrožnica št. 2

„Umreti nočejo!“ je bil naslov Pregljeve knjige o koroških Slovencih pred nekako pol stoletja. Danes bi lahko zopet kdo uporabil ta naslov v drugem smislu: Mrtvi so in še vedno živijo — Slovenski domobranci in drugi protikomunistični borci in civilisti.

Naš Vetrinjski — naš Ajdovski gradec s svojimi Črtomiri je živ, dasiravno ga združeno pokopavajo politična in cerkvena oblast iz Akvileje...

Ne samo revolucija, ampak tudi Vetrinjska tragedija je pustila svoje „Razvaline življenja“. 41 let je že minilo od nje, pa še vedno pokopavajo tiste, ki „umreti nočejo“; ki se še zbirajo ob spominskih proslavah kot čreda ovac, od katerih so pobegnili pastirji; zato, ker je tako povelje od zgoraj, ali zato, da se zabrišejo stari grehi in malikuje vlezločin nad narodom — za trenutne koristi neznačajnosti.

Kanadski katoličani imajo svojo božjo pot na grobovih francoskih jezuitov, misijonarjev med Indijanci, katere so Indijanci z mučenji pobili. Tukaj so torontski domobranci postavili spominski križ potem, ko jim ni bilo več dovoljeno imeti spominsko proslavo na „farnem“ letovišču.

Spominsko romanje je istočasno spominska proslava, ki je za slovensko begunsko duhovščino „politična stvar“. (Je bil medvojni in medrevolucionarni ekstremni protikomunizem, ki so ga tako zvesto vodili, „nepolitičen“?) Zakaj naj bi spominsko romanje „motilo“ begunske duhovnike in celo domobrancelje in protikomunistične aktiviste med revolucijo in v Vetrinju, ki se očitno bojijo križa in molitve za svoje žrtvovane ovce za BOGA, NAROD IN DOMOVINO?

Ob Spominskem križu ni bilo nobenega duhovnika, dasiravno sta tam bila dva. (Eden je bil celo domobranec v Velikih Laščah). Križev pot je vodil in molil laik. V nabito polni cerkvi popoldne sta maševala oba. V pridigi gospod ni niti z besedo omenil 40. obletnice smrti gen. Rupnika, škofa Rožmana, mučeništva domobranceljev in drugih protikomunističnih borcev in civilistov; niti ne svojih 80 duhovnih sobratov, katere so podobno mučili in pobili, ne divji Indijanci pred stoletji, ampak slovenski komunisti. Pridiga, ki bi dolgočasila še otroke osnovne šole, je bilo „seme, ki je padlo med trnje in osat“...

Cerkev sama bi težko sprejela še več romarjev, kateri so se organizirali za avtobus v Hamiltonu in je slovenski begunski duhovnik preprečil udeležbo, češ da je farno „žegnanje“ bolj važno kot romanje v Midland...

In to se je zgodilo v fari, ki nosi ime po škofu dr. Gregoriju Rožmanu...

Razburjenje navzočih, ki jih še nikoli prej ni bilo toliko, je bilo veliko. Poznavalec razmer je rekel: „Hrvaška emigracija ima za seboj duhovščino; SLOVENSKA JE NIMA!“

Da bo zgornja ugotovitev odgovarjala stvarnosti, je lahko razumeti tako, da je „pomlad“ mladine doma, ki hoče vedeti resnico o povojnem klanju v Teharjah, Kočevskem Rogu itd., treba zadušiti. Ne samo s partijsko disciplino, ampak je treba razbiti emigracijo in v prvi vrsti TABOR ZDSPB, ki je glavni vir obujanja zamolčane resnice. Kljub vsej infiltraciji politično-ideološke emigracije jim to ni uspelo; zato je bilo treba najti kompromis: „Udaril bom pastirja, in razkropile se bodo ovce“...

Soborci! Po 40 letih zmagujemo! Grof Nikolaj Tolstoj je prikazal

celemu svetu našo tragedijo. To je uspeh naše organizacije zadnjih 30 let in vsi ste s svojim delom in članstvom v naši organizaciji k temu pripomogli. To je naša velika zmaga; ni pa še konec boja za BOGA — NA-ROD — DOMOVINO.

Za glavni odbor TABOR ZDSPB
Florjan Slak, tajnik

Rudolf Smersu

POJASNILO

31. oktobra 1986

Prilagam kratko pojasnilo k neki trditvi g. Florjana Slaka, in Vas prosim, da ga objavite v Taboru.

Za uslugo se v naprej zahvaljujem in Vas lepo pozdravljam.

Vaš

Smersu

Florjan Slak je v Taboru, števil. 9-10 iz leta 1986, zapisal med drugim, „da je bil dr. Miha Krek v Titovi diplomatski službi“.

Želim pojasniti, da g. Slak glede tega ni prav poučen, in da pokojni dr. Miha Krek ni bil nikdar v Titovi diplomatski službi.

Po dokumentih in raznih poročilih o delovanju jugoslovanske vlade med vojno v Londonu, je bil dr. Miha Krek podpredsednik te vlade do 26. junija 1943. Po 26. juniju 1943 ni bil v jugoslovanski vladi noben slovenski politik, pač pa je bil član vlade do 10. avgusta 1943 Slovenec-nepolitik, kapetan bojnega broda Kern. Po podpisu Tito-Šubašičeve pogodbe je postal član vlade dr. Drago Marušič in nekaj časa tudi dr. Izidor Cankar, ki je odobral Titovo politiko. Dr. Izidor Cankar je poleti 1944 odpotoval v Rim in je obiskal dr. Kreka in nekatere člane vodstva SLS, ki so bili tedaj v Rimu. Skušal je pregovoriti dr. Kreka, da bi izdal poziv domobrancem, da naj se pridružijo partizanom. Dr. Krek je v soglasju s člani vodstva ta predlog odločno odklonil, kar je znano, ker je dr. Izidor Cankar ta svoj razgovor objavil.

Od začetka leta 1944 je bil dr. Krek v Alžiru, Kairu, Neaplju in v Rimu kot delegat jugoslovanske vlade v izgnanstvu v Medzavezniškem odboru za Sredozemlje. Ta odbor so ustanovili zunanji ministri velikih sil na sestanku v Moskvi. Člani tega odbora so bili delegati Amerike, Sovjetske zveze, Velike Britanije, Francije, Grčije in Jugoslavije. Jugoslovanska vlada v izgnanstvu je ponudila mesto delegata v tem odboru dr. Mihi Kreku, ki je to mesto sprejel, ker se je tedaj mislilo, da bo imel ta odbor nekaj vpliva na reševanje italijansko-slovenskih mejnih vprašanj. Odbor je začel v začetku leta 1944 svoje delo v Alžiru in ga nadaljeval v Kairu, nato v Neaplju in nekaj časa v Rimu.

Po podpisu Tito-Šubašičeve pogodbe je dr. Krek v septembru 1944

izstopil iz Medzavezniškega odbora in je vanj prišel zastopnik Tito-šubašičeve vlade. Dr. Krek ni bil niti trenutek v Titovi diplomatski službi.

Po dokumentih in poročilih, ki so javnosti na razpolago, je bil dr. Miha Krek najodločnejši in najdoslednejši nasprotnik jugoslovanskega komunističnega režima med vojno in po njej, in tudi najbolj dosleden branilec delovanja protikomunističnih sil na Slovenskem. Zato je moral po končani vojni skupaj z mnogimi Slovenci nastopiti begunsko življenje in je v begunstvu tudi umrl.

RAZLIČNI POGLEDI

France Krištof

Sancho Panza in faraonske zamolčane skrivnosti

Prijatelj mi je pomolil pod nos Tabor s faraonskimi zamolčanimi skrivnostmi, pa nisem vedel, ali naj bi se čutil počaščenega ali užaljenega.

Na eni strani počaščenega, saj faraoni in piramide niso mačkine solze. Na drugi strani sem si pa lahko mislil, da to ne more biti iskren postopek za iskanje zgodovinske resnice. Kratek klic po telefonu, ali pa prijazno pismo bi me hitro našla, kljub temu da stojim nekam odmaknjen zaradi svoje osebne tragedije. Ne bi bilo treba niti faraona niti piramid, da bi postregel z zaželenimi podatki. Saj ne gre za Watergate tapes. Imam vtis, da je nastala potreba iz vsega tega pripraviti primerno predstavo za naročnike Tabora. Pa naj bo, toda enkrat za vselej!

1) Moji zapisi so na splošno precej osebnega značaja. Začenjajo že na terenu, v št. Vidu na Dolenjskem 30. januarja 1945. V uvodu pravim med drugim sledeče: „Pišem za osebni spomin in opomin. To velja posebno sedaj, ko se dogodki bliskovito vrstijo in mora človek do njih zavzeti svoje stališče, ki ga marsikdo navrh pri drugih obsoja, potem ko je prej svojega spremenil.“

V resnici zapisi o Vetrinju še vedno služijo kot svarilni kazalec — meni samemu. Po vsem, kar je bilo o tem doslej objavljenega, so povsem izgubili na skrivnostnosti ali pomembnosti, če so jih sploh kdaj imeli. Faraonske zamolčane skrivnosti samo kažejo, da je ognju našega brezsmiselnega medsebojnega obračunavanja začelo primanjkovati goriva. Čisto gotovo je, da ne bom jaz tisti, ki bi s svojimi zapisi skušal še ohranjati to žerjavo, zaradi katere imamo med nami toliko opečenih invalidov.

Kolikokrat sem že npr. opozoril na dejansko precej nepomembno vlogo gen. Krenerja glede vračanja domobrancev. Toda fanatizem glede njegove „krivde“, ki je po mojem mnenju samo gojena nizkotna kamuflaža za zakrivanje odgovornosti pri drugih, traja naprej. Tudi moji zapisi, ki Krenerja razbremenjujejo, tega fanatizma ne bodo spremenili.

Sedaj berem celo tole: „Saj je bilo že po prvem transportu iz izpovedi rešencev zadosti jasno, kam gredo ti nesrečni ljudje. Namesto, da bi tem ljudem verjeli, so jih le surovo tretirali in celo zaprli. Vse je bilo v redu, transporti so odhajali v Italijo“. Tako je bilo vse do zadnjega, ko so bili domobranci že skoraj vsi v komunističnih rokah in mnogi že pobiti. Tedaj se je Krener preoblekel in se skril, zato ga ima Tolstoj po vsej pravici za človeka, ki je reševal samo svojo lastno kožo“... (S. Pleško, Ameriška domovina, 5. avgusta 1986)

Kako daleč smo prišli, da tako natolcevanje o mrtvem človeku, ki se ne more braniti, smatramo kot nekaj samo po sebi umevnega ali celo politično koristnega. Kje so imena? Kje so priče? Kdo je koga in po čigavem povelju? In skrivanje za Tolstojem, ki je za Krenerja mogel izvedeti samo iz naših virov!!!

Od padlega drevesa vsi cepijo trske, pravi španski pregovor. Za naše priložnostne holcarje mora biti tako sekanje prav posebne vrste užitek. Ko drugje ne morejo odnosno niso bili zmožni, vsaj na ta način pokažejo svojo izredno genialnost. V takih razmerah pa seveda z lučjo pri belem dnevu iščemo kakršnekoli znake plemenitosti. Plemenitosti?!?!? Kaj pa je sploh to ???

2) Prigoda z M. Staretom je resnična. Toda tudi tedaj ni bilo prvič, da je bila moja rezerva kamen spotike. V avgustu 1945 so me Angleži na mojo željo premestili v Italijo, pa sem se tam znašel sredi spora med politično čistostjo slovenskih četnikov in „umazanostjo“ domobrancev (primorskih). Ker nisem hotel k temu sporu s svojimi spomini še prispevati, sem jih moral preslišati — in kakšne — od pribočnika generala Andreja. Angleži seveda niso delali med njimi nobene razlike. Oboji so morali v taborišče za žico, na umazano glino zaseženega vinograda v Forliju.

3) V Vetrinju sem se tudi kot tolmač še vedno smatral kot domobranski oficir, poročnik iz udarnega bataljona, in se tudi po tem ravnal. Noben drug odgovor ni potreben na faraonska ugibanja in nečedna namigovanja.

4) Sploh pa zaradi vetrinjskih dogodkov mirno spim ob prijetni zavesti, da si je z mojim posredovanjem prenekaj rojakov rešilo življenje. Pravočasno sem zavohal angleško namero, da prisilno vrnejo tudi civilne begunce. O tem sem takoj (z opravljanjem „svete dolžnosti“?) ob nevarnosti, da tudi mene vrnejo, skrivoma obvestil dr. Meršola precej časa preden sem ga uradno povabil, naj pride na sestanek h komandantu taborišča glede „preselivitve“ civilistov. V tistem dragocenem času se je dr. Meršol prav znašel in je na vrh s svojim delovanjem dosegel, da se je prisilno vračanje zavleklo in je s tem rešil situacijo. O tem je dr. Meršol meni osebno pa tudi javno dal priznanje. Ostala sva velika prijatelja vse do njegove smrti.

Ne vem pa, od kod je g. T. Šušteršič dobil patent, da edino on pravilno tolmači pa tudi obenem sodi o izvrševanju „svetih dolžnosti“ od strani drugih. Jaz, dosedaj nevednež, sem svoje sodelovanje z dr. Meršolom

vedno smatral za tako nekaj samoposebi umevnega, da se nikdar nisem silil v ospredje, niti kratil zaslug dr. Meršolu. Tudi sedaj tega ne bi omenil, če me faraonsko bezanje ne bi do tega izzvalo.

5) Moja razmišljanja v Vestniku 5/6/62.

a) V drugem odstavku sem tam zapisal: „Razmišljanja, ki jih objavljam, utegnejo biti pravilna, ali pa zgrešena, o tem si bo že vsak bralec ustvaril svojo sodbo.“ — Proti temu pa g. Šušteršič postavlja svojo, za vse obvezno trditev.

b) Zapisal sem v istem članku: „Ta razmišljanja tvorijo neke vrste celoto. Vsakemu, ki bi na podlagi posameznih stavkov hotel soditi ali prikazovati celoto, bom lahko mirne duše očital, da iz muhe dela slona in da namenoma potvarja resnico.“ To v resnici sedaj očitam g. T. Šušteršiču. Da bo stvar jasna, moram dobesedno citirati del članka, ki se nanaša na avtosugestijo. Takole sem napisal:

„...Mi pa nismo mogli verjeti, da bi očetom demokracije pri osvoboditvi Slovenije sploh moglo priti na pamet, da bi pomagali komunističnemu režimu. Ta zaljubljenost v Angleže nas je tudi pogubila. Če bi se jim z naše strani predali kot sovražnikom, bi si ne delali nbenih iluzij. Našo predajo smo pa od navadnega domobranca pa do generala Krenerja smatrali kot končno vendarle doseženi stik z zavezniki. Zato smo v Vetrinju, prav tako kot popotnik v puščavi, ki vidi fata morgano zelenice, ker mu je voda edina rešitev pred smrtjo, vsi od najvišjega pa do najnižjega vojaka videli ob preselitvi samo pot v Italijo, ker drugega izhoda enostavno ni bilo — za nas. Izročitev partizanom je bila za nas stvar, ki je bila izključena in absurda. Ta avtosugestija je bila nekaj izrednega, ker sem bil sam njena žrtev, si razpoloženja v Vetrinju ne morem drugače razlagati. Sumim pa, da so komunistični zaupniki, ki jih v Vetrinju gotovo ni manjkalo, to naše prepričanje še krepili, Angleži ga pa niso hoteli zanikati, da jim ne bi delali težav pri izročitvi. Da so se pa oboji tega našega prepričanja zavedali, nam dokazuje postopek pri izročanju domobrancev, ki je bil do potankosti izdelan in do zadnjega strogo tajen“...

Kar se avtosugestije tiče, bi g. Šušteršič moral šteti med njegove „prve“ tudi domobrance naše čete, ki sem njih mišljenje poznal, mene samega in, last but not least, tudi generala Rupnika, ki je, spričo izjave angleškega obveščevalnega stotnika v Vetrinju, tedaj tudi verjel v angleški fair play. Tudi g. T. Šušteršič, če je bil tedaj domobranec in v Vetrinju, in če sedaj z vso skrbnostjo preišče najbolj prikrite kottiče svojega spomina, bo verjetno tam našel misli, ki so ga prevevale, ko je korakal preko dravskega mostu. Ni izključeno, da se bo navrh tudi on na tihoma začel šteti med „prve“.

Osebo vztrajam pri tem, kar sem tedaj napisal. Domobranci so bili vsi prostovoljci, ne pa backi. Vedeli so, kaj delajo. Samo zavest, da so bili izdani od prijateljev, od katerih so pričakovali sigurno zatočišče, jim je lahko zlomila hrbtenico — ko so se zavedli, da jih bodo vrnil. Zadnji dan transportov namreč ni bilo več niti vdane pokorščine niti slepega zaupanja, ki ju g. Šušteršič navaja.

To moje mnenje utegne biti sporno. Če to je, bi bilo primerno, da bolj razsodni očividci natančneje analizirajo vedenje domobrancev v Vetrinju na zadnji dan transportov. Prav tako tudi izpolnjevanje „svetih dolžnosti“ na tisti dan s strani oporečnikov, ki so se že iz Vetrinja rešili in so jih danes polna usta.

Rad bi poudaril, da ne čutim prav nobenega nerazporedja do g. Toneta Šušteršiča, ker ga pač smatram za žrtev oporečniške ihte. Prav tako mislim, da sem dovolj jasno odgovoril in da je dovolj branja „pour la galerie“. Na ponovna oporekanja ali oponašanja pa ne bom več odgovarjal. Nima nobene volje, da bi igral za oprodo kot Sancho Panza, ki je svojega gospodarja — „viteza na pohodu“ Don Kihota moral opozarjati, da npr. njegovi velikani niso to, kar si on misli, ampak čisto navadni mlini na veter. Kakšna izguba časa za taka brezizgledna opozorila, samo za to, da drug drugemu hodimo v škodo!

Slovenski pregovor pravi: Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Portugalski pa: „Quando um nao quer, dois nao brigam“ — kadar eden noče, se dva ne prepirata. Jaz sem tisti, ki se noče prepirati, posebno pa ne v okolju, v katerem bi še dandanes, po 41 letih, moral lomiti sulice za pojme, ki jih ne narekujejo faraonske zamolčane skrivnosti, ampak čisto navadna a vendarle zdrava pamet.

Po angleško se pa zdravi pameti reče „common sense“, po špansko pa „sentido común“, da se spet izognem kakršnikoli krivini.

IZ DOMOVINE

Džuli Šviga

Od kongresov do povork

Vsak kmetič, pa naj bo iz še tako zakotnega rovta, natančno pozna veljavo starega gesla: **kakor si sejal, tako boš žel**. Vidite, ljube bralke, kmetič ima veliko dela, potoke znoja mora pretočiti, preden sadovi obrodijo. Najprej posadi krompir, potem ga okopava, skrbno pobira in uničuje kolo-radske hrošče, pa škropi in spet okopava, in šele čisto na koncu krompir tudi odkoplje. Pa še neumen mora biti kmetič, če hoče iz zemlje izbr-skati debele gomolje. Tako kot s tem kmetičem je tudi z mano. Pridno sem iz leta v leto okopavala in zalivala svoj **Rdeči kotichek** in rezultati so tu. Moje zamisli, analize in sugestije so šle v klasje, da ga je veselje pogle-dati. Zdaj si lahko otem potno čelo in zadovoljno rečem: **Džuli, tvoje delo ni bilo zaman**. Pognalo je trdne korenine, razraslo se je robidovje okoli gradu uročene **Trnjulčice**. Prepričana sem, da bo leto 1986 ostalo z zlatimi črkami zapisano v zgodovini jugoslovanskih narodov in narodnosti. Pred-vsem si ga bomo zapomnile kot leto **šestintridesetih kongresov**. Znano je

namreč, da so kongresi sila pomemben dejavnik v boju za večjo produktivnost in podobne zadeve. Poleg tega kongresi trasirajo široko pot v svetlo prihodnost in potrjujejo stari pregovor: **pot v nebesa je tlakovana z dobrimi nameni**. V zvezi s kongresi ni mogoče prezreti izjemno uspešne afirmacije JLA* na tako rekoč vseh področjih. **Povsod drugod se pritožujemo zaradi slabih ekonomskih rezultatov, zaradi inflacije, zaradi nacionalizmov, gospodarskega in političnega kriminala, zaradi Slovencev itd.** V JLA o vseh teh stranpoteh ni ne duha ne sluha. Zato je skrajni čas, da se družba v celoti začne zgledovati pri idealnem modelu, ki ga tako plemenito ponuja JLA. Sicer nerada govornim o JLA, ker je pri nas veliko hudobnih ljudi, ki vsako stvar zanalašč narobe razumejo in iz še tako nedolžne in ljubeče misli izvotkajo kakšno grdobijo. Ampak nekdo mora povzdigniti glas in vrniti Slovenkam in Slovencem dobro ime, ki so ga zaslepljeni mirovniki tako lahko miselno omadeževali. Za konstruktiven stisk rok predlagam za začetek le dvoje ukrepov: prvič, nemudoma naj se vsi mirovniki deložirajo na Centralnem stadionu v Ljubljani (glede na to, da Olimpija igra v republiški ligi, je stadion docela neizkoriščen, kar je dejansko huda družbena škoda); in drugič, predlagam, da Ljubljana — mesto heroj v čast JLA spremeni svoje ime v Jlabljana. Bodi o tem za zdaj dovolj. Prej sem začela o kongresih in njih neponovljivi veličastnosti. Moram reči, da mi je od vseh kongresnih gesel najbolj priraslo k srcu tisto, ki so ga na transparent pred hotelom Jugoslavija v Beogradu zapisali delegati na kongresu ZKJ. „**Ke nam gre slabo, mora biti za komuniste najslabše!**“ je pisalo na transparentu. Tako je tudi prav. S svojim trdim bojem, odrekanji in s svojo avantgardno vlogo nasploh so si komunisti to geslo v resnici zaslužili in ni ga, ki bi jim to odrekal. Poseben mik tega gesla pa je tudi v tem, da je v njem tako rekoč implicitno prisotno tudi nadaljevanje. Tole pa bi se per analogiam moralo glasiti tako: „**Ko nam gre dobro, mora biti za komuniste najbolje!**“ In je spet vse v najlepšem redu.

Pa pustimo na miru kongrese, ti so že tako ali tako povedali vse, kar jim je ležalo na duši. Naj se vrnem k svojemu uvodnemu zadovoljstvu nad tem, kako lepo gredo v klasje moje ideje in pri čem. Imam nezgrehljiv občutek, da zadnje čase vse več naših velikih mož strumno stopa po mojih sledih. Ondani (5. VII. 1986) sem, denimo, v ljubljanskem Dnevniku prebrala govor, ki ga je imel tovariš Stane Dolanc ob prazniku občine Hrastnik. Tole je povedal med drugim: „Nekateri pa terjajo predvsem pravice, terjajo od družbe vse, niso pa pripravljeni izpolnjevati svojih obveznosti in dolžnosti. Nesprotno, v časih, ki so več kot resni, ustvarjajo afere, vznemirjajo ljudi, jih odvracajo od dela, v tujini pa o Jugoslaviji ustvarjajo sliko negotovosti in nereda. Drugič, bojim se, da velikokrat za takšnimi prizadevanji, ki so maskirana z bojem za demokracijo, stojijo sile, ki imajo za cilj izzvati v Jugoslaviji situacijo, v kateri naj bi prišle do izraza najbolj dogmatične, najbolj konservativne sile, ki nimajo ničesar skupnega z demokracijo, sa-

* Jugoslovanska ljudska armija — op. Tabora.

moupravnimi odnosi, enakopravnostjo narodov in narodnosti, z našo zvezo komunistov in njenim programom.“ Stvari so očitne, a mogoče nekoliko bolj zabite bralke vseeno potrebujejo dodatno razlago. Tule jo imajo. Glejte, že nekaj let delovno ljudstvo benti in zahteva, naj se z imeni in priimki identificirajo tisti, ki so nas pahnili v zdajšnji nerožnati gospodarski in siceršnji položaj. Tov. Dolanc je tem željam ustregel: vsega so krivi disidenti. Pa to še ni vse. Ti disidenti so v resnici tudi pristaši trde roke, kot je tov. Dolanc bravurozno izpeljal v drugem delu citirane misli. S tem pa je razrešeno tudi mučno vprašanje o tem, kje za vruga se pri nas skrivajo zagovorniki dogmatizma in konservativizma. Kot smo slišale že na kongresih, takih nemarnežev ni ne v ZK ne v ZSMJ ne v Zvezi borcev ne v sindikatih ne v JLA. Zdaj pa jih imamo kot na levi dlani. Razpreti moramo samo še desno dlan in potem silovito ploskniti. (Zdruzasti izmeček pa si potem elegantno obrišemo ob hlače.)

Ko sem z žarom v očeh in srcu prebirala zgoraj omenjeni govor, sem se v mislih zasanjano vrnila v preteklost in si otožno porekla: stara moja, ali nimaš pred sabo živega dokaza za to, da vse staro navsezadnje ni tako slabo in da vse novo navsezadnje ni tako dobro? Ali z drugimi besedami: takoj po revoluciji smo vrsto stvari izvrstno zastavile, potem pa je naš zanos kar nekam zvođenel, začele smo uvajati razne novotarije, ki so nas pripeljale tja, kjer smo zdaj. Ni vsaka sprememba še napredek, lahko je celo krepak korak nazaj. In sem takole nostalgичno listala kulturno revijo Naša sodobnost iz leta 1947. Naj vam samo za pokušino preberem odlomek iz dajšega zapisa O nekaterih festivalih v prvem letu petletke, „Povorke so kazale približno isto problematiko kot razstave. Tudi za povorko velja pravilo, da bodi prikaz delovnih uspehov, obenem pa naj nazorno prikazuje tudi notranjo problematiko našega plana, naj bo svojevrsten učbenik delovnega človeka. Nekatera podjetja so za povorko res odlično opremila svoja vozila in z velikimi, lepo izdelanimi grafikoni, parolami in prikazi svojega dela, ki je teklo kar med vožnjo, odlično popularizirala svoje poslovanje in prikazala deloma tudi problematiko dela samega. Ponekod so delavci pokazali naravnost čudovito domiselnost. Ni pa bilo treba popularizirati produktov, ki jih za široke množice še ni dovolj, kot so na primer sir in surovo maslo, ki se je visoko naloženo bohotalo na vozu Mlekoprometa v Mariboru. Tu bi bilo treba prikazati, kaj in kako je treba v okviru plana storiti, da bomo vse to imeli itd. Podobnih primerov je seveda še več. (...) Prikaz zgodovine obdelovanja zemlje, to je prikaz dobe fevdalizma, ko so plemiči dan za dnem praznovali v svojih gradovih, njihovi valpti pa neusmiljeno tolkli po tlačanih, ki so vdano stopali vpreženi v lesene pluge, prikaz kapitalizma, ko se je kmetič jokal nad izgubljenim posestvom, ko ga je požrl advokat — ter prikaz naše dobe, dobe po osvoboditvi, ko prekmurski kmet zavestno z najnovejšim orodjem in stroji stopa po poti v socializem.“

Zdaj pa vas vprašam, drage bralke, ali se ne bi minuli kongresi še bolj zalezli v naše duše, če bi jih spremljale ustrezne povorke? Če se že v zve-

zi s političnimi procesi pogumno vračamo v herojske čase, čemu ne bi tega počeli tudi s povorkami, z obvezno oddajo pridelka, z ekspropiacijami itd. itd. Možnosti je seveda brez števila, a kdo sem jaz, uboga Džuli, da bom solila pamet novemu zveznemu izvršnemu svetu. Tam je zbranih toliko modrih glav, da bodo že same znale ubrati pravo pot. Kar slutim pa, da bo še veselo.

Razredni pozdrav

(Po Mladini, Ljubljana)

Uzakonjena neumnost

Ko so začele krožiti zgodbe, da se pripravlja predpis, po katerem bodo morali tujci pri vstopu v našo deželo prijaviti prtljago večje vrednosti (od videorekorderjev do čolnov), jo vpisati na posebne formularje, pri odhodu pa bomo na meji preverjali, ali niso česa prodali, je Janez Zemljarič odločno izjavil, da so te zgodbe čista neumnost. Zdaj je neumnost postala predpis. Pa naj se človek pri nas še zanese na besede!

„7D“ — 26. 6. 86, št. 25

MAJDA PAPEŽ BO UČILA SLOVENŠČINO
OTROKE NAŠIH IZSELJENCEV

Učiteljica argentinskih lastovk

Pouk slovenskega jezika
načrtujejo tudi v Urugvaju in Braziliji

Lastovka je simbol nemira, izseljenstva, poleta preko oceana. Za svoj grb si jo je izbrala Slovenska izseljenska matica, ki skrbi za ohranjanje jezika in navad Slovencev izseljencev. V zadnjem obdobju se kaže vse večja potreba, da bi te naše lastovke, potomce tretje ali četrte generacije, ki so bili rojeni v Argentini, naučili materinega jezika, katerega so govorile njihove babice in dedje, očetje in matere pa že skoraj pozabili.

V Buenos Airesu je v Slovensko-jugoslovansko podporno društvo „Triglav“ včlanjenih okoli 1400 Jugoslovancev iz različnih republik, med njimi je okoli polovica potomcev Slovencev. Že dolgo časa pogrešajo sistematično metodo pri poučevanju slovenskega jezika in kvalificiranega učitelja. Slovenska izseljenska matica se je dogovorila z izobraževalno skupnostjo Slovenije in z republiškim komitejem za šolstvo, da nadaljujejo prizadevanja za ohranitev jezika. V ta namen je Slovenska matica z njihovo pomočjo že poslala v Buenos Aires kompleten fonolaboratorij za 15 učencev, aparature z magnetofonom, slušalkami in opremo, s pomočjo katere v sodobnem svetu danes poučujejo jezike.

Potreba po poučevanju slovenskega jezika pa se ni pokazala le v Argentini, domnevajo, da bi zbrali dovolj učencev za pouk tudi v Urugvaju in Braziliji.

In kdo bo učil naše prekooceanske lastovke slovenščino? Slavistka in romanistka **Majda Papež**, s katero sem se pogovarjal tik pred odhodom v Argentino.

„Kot pedagoginja sem poučevala na Delavski univerzi v Ljubljani in delala kot korektorica pri časopisu Delo. Na pot se odpravljam z velikim pričakovanjem. Rada bi dobro opravila nalogo, ki so mi jo zaupali.

Pouk nameravam prilagoditi predhodnemu znanju slovenščine, ki jo obvladajo moji bodoči učenci. V veliko pomoč mi bo fonolaboratorij, ki ga je lani poslala Slovenska izseljenska matica v Buenos Aires, z ustreznimi učbeniki. Na trakove bomo imeli posneto temeljno gradivo, na podlagi katerega bo potekal pouk.“

Povedala je tudi, da rada potuje po svetu in je tako mladim zelo blizu. Bila je v Nepal, na Himalaji, v Indiji, po raznih deželah Evrope. Zdaj jo čaka Zeleni kontinent. Na mnoga vprašanja, ki zadevajo področja novejšje zgodovine, narodnosti, svetovni nazor in politično prepričanje, bo treba najti odgovore. Vprašanje pa bo veliko. Temperament in čustvenost južnega pola sveta, niti med slovensko sedanostjo in preteklostjo, vse bo treba oprezno povezovati med seboj. S pogumom in znanjem, ki ga naši novi učiteljici slovenščine ne manjka.

(„Nedeljski dnevnik“ — 31. 8. 86.)

Ivan Cimerman

PREJELI SMO

THE SOUTH SLAV JOURNAL — Spring-Summer 1986, Vol. 9, No. 1-2 (31-32). — Editorial Board: N. Marčetić MA, U, Loring MA, Z. Antić, M. Davis ALA, A. Djilas MSc, M. Milivojević MA, D. Pleničar, F. Pomeranz MA, P. Taylor. — 7 Chesterford Gardens, London NW3 7DD. — str. 128. — **CONTENTS:** In memoriam — Elisabeth Barker. — News: Zagreb Ecumenical Meeting. — **Features:** Marko Milivojević, Yugoslavia's Security Dilemmas and the West. (Izredno tehten in aktualen prispevek o vlogi in stališču jugoslovanske vojske s pogledom v bodoči možen razvoj, pred katerim bo Zahod moral zavzeti usodno stališče.) — Sava D. Bosnitch, The Conversion from Stalinism to Titoism. — George J. Prpić, 1683: A Crossroad for East Central Europe — Mark Cornwall, Between the Wars: King Nikola of Montenegro and the Great Powers, August 1913 — August 1914 (I). — John Burnip, The Second International Congress on Bulgari-stica. — **Memoirs and Reminiscences:** Charles Drago šporer, Air Force Reminiscences (III). — **Viewpoint:** Ljubo Sirc, The National Question in Yugoslavia. (Kritičen pregled, ocena in bodočnost narodnostnega vpraša-

nja v današnji Jugoslaviji, ki ga močno priporočamo v branje in premislek.) — **Dissent and Human Rights in Yugoslavia:** 1986 U.S. State Department Report of Yugoslavia. — Dobroslov Praga's Compensation Claim. — Petition and Appeal of the Committee for the Defence of the Freedom of Thought and Expression. — **Documents:** The Serbian Kosovo Petition. — Protest Re Kosta Bulatović arrest. — **Letters to the Editor.** — **Book Review:** Michael M. Boll, The American Military Mission in the Allied Control Commission for Bulgaria 1944-1947, by R. J. Crampton. — Dr. Zhivko Topalovich, Social Democracy What is it? The Birth of Socialism and Communism in Yugoslavia, by Walter Kendall. — Nicholas Gage, Eleni, by Ulick Loring. — Victor Suvorov, Soviet Military Intelligence, by Marko Milivojević. — Harold Macmillan, War Diaries — The Mediterranean 1943-1945, by Salvatore Loi. — Dr. Djoko Slijepčević, General Kosta Mušički, Kratak pregled života i rada, by Dragoslav Georgevich. — **Notes on Contributors.** — **Books and Periodical received.**

SKUP — Glasilo Grupe Intelektualaca — Melbourne, P. O. Box 309, Altona, Vic. 3018 — No. 41, Vol. X-2, March-June, 30. 6. 1986. — Razmnoženina, kakor se predstavlja, „prinaša razna mišljenja, celo kontradiktorna, da bi ljudje dobre volje in čistega razuma ter zdrave logike pri vzporejanju na licu mesta prišli do bolj bistrih pojmov in razumskih zaključkov; nikakor pa ne vodi polemike z nikomer.“ — V pričujoči številki je reproduciranih 30 prispevkov, ki so vzeti iz najrazličnejših publikacij, med katerimi sta kar dva iz „Katoliškega glasa“. Vsakomur, ki se hoče na hitrico poučiti o najrazličnejših problemih jugoslovanskega prostora, razmnoženino toplo priporočamo.

IZ PISEM

Cleveland, 19. septembra 1986

Uredništvu Tabora!

V prilogi pošiljam odgovor na šušteršičev članek „Faraonske zamolčane skrivnosti“.

V naših, v tem pogledu zelo žalostnih razmerah bi želel, da to moje pisanje ne bi obviselo v zraku, ampak da bi bilo čimprej neokrnjeno objavljeno v Taboru. Iz istega razloga bom prisiljen, da odgovor objavim drugje, čim bi dobil vtis, da se objava zavlačuje.

Prav tako vas prosim, da izvod Tabora, v katerem bo ta odgovor objavljen, pošljete na naslov... za družinski arhiv — proti plačilu seveda.

Z domobranskim pozdravom

Bog daj!

France Krištof l. r.

NA UREDNIŠKI MIZI

G. France Krištof: — Vaš dopis bi prinesli tudi brez grozilnega pisma. Če ne že zaradi drugega, predvsem zato, ker se držimo načela, ki smo ga zapisali že v prvem uvodniku na pot našemu glasilu (Tabor 1964, št. 1-2, str. 3): Strani „Tabora“ hočejo biti vsem odprta knjiga, v katero bo lahko vsakdo vpisal vse, kar mu leži na duši, samo da ga pri tem vodijo pošteni nameni v službi pravice, resnice in našega zgodovinskega poslanstva. — Za nekaj smo bili prva svobodna tribuna v zdomstvu; česar se bomo tudi v bodoče zvesto držali do zadnje črke. — Zaprošeni izvod „Tabora“ bomo poslali za vaš družinski arhiv — brez plačila seveda!

BOG — NAROD — DOMOVINA.

DAROVALI SO

Od 1. 11. 1986 do 15. 12. 1986

ZA ROŽMANOV DOM:

Austral - A

Vear Stane - zapuščina ...	100.—
Dr. Alojzij Starc - cerkevna nabirka 7. 12. 1986 v Rožma- novem domu	48.50
Bečaj Vili	5.—
Zveza slov. mater in žena - Miklavžev štant 7. 12. 1986 v Rožmanovem domu	155.—
V spomin na pok. Jožeta Štefaniča:	
Starič Janez	10.—
Blejec Ema	10.—
Šivic Srečko	7.—
Repar Jože	30.—
Inž. Anton Matičič	10.—
V spomin na A.R.O.:	
Ribnikar Rudolf	10.—
V spomin na pok. Lio Kadunc:	
Šurman družina	5.—
	(v dol.)
Levstik Vinko	122.—
Slov. hranilnica in posojilnica v Torontu	250.—
Hren France	50.—

V spomin na pok. moža inž. France-
ta Gruma:

Grum Albina 100.— |

V spomin na pok. mamu Ivano

Staniša:

Staniša Frank 26.— |

V spomin na pok. Marka Malovrha:

Dejak France 30.— |

TISKOVNI SKLAD TABOR:

Austral - A

Novak Pavle	3.—
Miklič Jože	5.—
	(v dol.)
Rev. Vladimir Kozina	50.—
Zupančič Polde	8.—
Zupančič Anton	8.—
Zabukovec Domen	5.—
Kosmač Ivan	8.—
Berkopce Ivan	8.—
Dejak France	12.—
Hren France	50.—
Dolar Milan	8.—
N. N.	1.—
Uranc France	6.—
N. N.	1.—
V spomin na pok. Marka Malovrha:	
Dejak France	10.—

	(v D.M.)	Vrhovnik Vinko	20.—
Levstik Vinko	50.—	N. N. Štajerski večer	20.—
SOCIALNI SKLAD TABOR:		Vavpetič Blaž - družina	20.—
	(v dol.)	V spomin na pok. Marka Malovrha:	
Dejak France	10.—	Dejak France	20.—
Zabukovec Domen	8.—	Za spominski križ:	
Boje Karel	20.—	Berkopec Ivan	50.—

V S E B I N A

Por Dios — Pueblo — Patria! — 1; Za Boga — Narod — Domovino! — 2; Inž. F. Grumu ob letu (lic. I. K.) — 3; Še nekaj besed o Vetrinjski tragediji (D. Jeruc) — 4; Manipulacija s številkami, datumi, dokumenti in ljudmi (T. Brulc) — 10; Resnici na ljubo (F. Erpič) — 13; Jerihonska roža — 22; štirideset let po zločinu (lic. I. Korošec) — 23; Slava junakom (F. Kozina) — 25; Naši možje — 28; V spomin Marku Malovrhu (Cene) — 29; Za čiščenje pojmov — 33; Naši mrtvi — 35; Iz društev — 37; Pojasnilo (R. Smersu) — 39; Različni pogledi — 40; Iz domovine — 43; Prejeli smo — 47; Iz pisem — 48; Na uredniški mizi — III; Darovali so — III

UPRAVA — KONZORCIJ TABOR — ARGENTINA:

ima v prodaji sledeče knjige:

Bela knjiga (Matica mrtvih). Argentina 10 avstralov, inozemstvo 10 dolarjev.

Vetrinjska tragedija. Argentina 10 avstralov, inozemstvo 10 dolarjev.

Svoboda v razvalinah. Argentina 10 avstralov, inozemstvo 10 dolarjev.

Rev. Kozina, „Slovenija moja dežela...“, slovenski prevod, vezan, v Argentini 15 avstralov, inozemstvo 15 dolarjev.

V ceno ni vključena poštnina, katera znaša 3 avstrele oziroma 3 dolarje.

Correo Argentine Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 8133
	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 2619

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 000.330.